

prosvetni delavec

List delavcev v vzgojnoizobraževalnih zavodih Slovenije

Ljubljana, 25. novembra 1977 — Številka 19

Tipični bosanski mlini na vodo na Plivi ob Jajcu, kjer so imeli partizanski kurirji svojo javko (Foto: Jože Mally)

Jože Šmit

Voščilo in misli ob prazniku

Prazniki so dnevi veselja in zato vedno tudi spodbuda za lepe, izbrane, praznične besede. Sam zase čutim, da je ob letošnjem dnevu republike ta spodbuda še posebno močna.

Izgrajevanje samoupravljanja napreduje, vedno bolj spoznavamo, kaj je ali vsaj kakšno bodi združeno delo. Vedno bolj se uveljavlja delegatski sistem, ki omogoča resnično odločanje delavcev tako v najožji celici kot v celotnem združenem delu. To je konec koncev prava republika, ne več samo usmeritev in težnja.

Vemo tedaj, kaj proslavljamo, ponosni smo na doseženo in pogled se nam vedro upira naprej. Ker upoštevamo naše možnosti in sposobnosti, je naš optimizem stvaren. Vemo, da bo naš jutrišnji korak morda težji, a nič zato, če nas bo le vodil k boljšemu, popolnejšemu.

Naši prosvetni delavci so gotovo veliko prispevali k že doseženi stopnji razvoja. A prav na njih je še nelahko breme, če hočemo napredovati hitreje in temeljiteje, zato bi rad iskrenemu voščilu za praznik dodal še nekaj misli.

Res je, učiteljeva naloga je učiti. Pa smo doslej vedno tudi pomislili, da je opravljanje te naloge prav takšno delo kot delo na polju, v tovarni, rudniku, pisarni? Za vsako od teh del so potrebni znanje, ustrezen umski in fizični napor, prizadevnost, natančnost.

Toda učiteljevo delo ni samo to. Pravimo, da je učiteljeva naloga učiti ne samo z besedo, marveč tudi s srcem, z osebnim žarom, s takšnim prepričanjem o pomembnosti znanja, da to prepričanje prehaja tudi na učenca. Smo pomislili tudi na to?

Vsak tudi ve, da danes ne gre samo za učenje jezika, matematike, kemije, naravoslovja... marveč je težišče pouka na družbeni vzgoji, ki ni nekaj abstraktnega. Že naši najmlajši dobivajo med drugim prve pojme o samoupravljanju. Je kdo pomislil ob tem, da učiti in učiti ni vedno enako?

Celodnevna šola daje učiteljem več časa in priložnosti za delo z učenci ob rednem pouku. In že doslej smo bili priča uspešnemu mentorstvu v neštetihih krožkih in dejavnostih, da omenim samo bralne značke ali pionirje-dopisnike. Smo že pomislili, da je tudi to delo, pa še, da se mora tisti, ki hoče učiti druge, učiti najprej sam?

Ko se tako sprašujemo, nam postaja vedno bolj jasno, kakšen je in kakšen mora biti dober prosvetni delavec. Poznam mnoge resnično dobre učitelje, razgledane, stvari predane ljudi, ki znajo mladino prežarjati. Vem pa tudi, da mnogi iz prosvete beže, in ko se sprašujem po vzroku, bi rekel, da predvsem zaradi nerazumevanja tega, kakšno je mesto prosvetnega delavca v združenem delu.

Nekateri pravijo, da je dober učitelj tisti, ki uspešno dela ne samo v razredu in kulturno-prosvetnem društvu, marveč tudi v krajevni skup-

nosti, v delegaciji samoupravne interesne skupnosti, v družbenopolitičnih organizacijah. Pri tem naj bi veljalo za delo samo delo v šoli, vse drugo pa naj bi bolj ali manj samo opredeljevalo učiteljevo družbenopolitično zavest in mu tako rekoč dajalo legitimacijo za opravljanje poklica. Je to res?

Prvo učiteljevo delo, tisto, ki smo ga upoštevali doslej, je res v razredu. Toda to delo je vedno bolj določeno. Združeno delo upravičeno bolj in bolj usmerja učne načrte, da bi bili mladi, prihajajoči delavci podkovani s tistim znanjem, ki ga bodo resnično potrebovali; še več, šola naj jih vzgaja tudi v prihodnje samoupravljalce! Lahko učitelj, ki se dejavno ne udeležuje vsega družbenega dogajanja, uspešno opravlja to oboje?

Tako si lahko odgovorimo ne samo na vprašanje, kakšen je dober učitelj, marveč nam postaja jasno, kako je treba vrednotiti njegovo delo, kakšno mesto naj ima v združenem delu.

Ne gre za slovesne izjave o pomembnosti dela, ki ga opravljajo prosvetni delavci. Ne gre za popraviljanje osebnih dohodkov, da ne bi ponekod zaostajali celo za republiškim poprečjem. Tudi ne gre za sočustvovanje s sodobnimi jeprčani, ki si morajo iskati dodatnega zaslužka. Gre za popolnoma novo moralno in gmotno oceno, ustrežno temu, kar delavci v prosveti že dajejo in kar bodo gotovo dajali v prihodnje.

Vsako leto znova

V času, ko si v vseh organizacijah združenega dela prizadevajo uveljaviti dohodkovne odnose ter nagrajevanje po delu in delovnih dosežkih v skladu z zakonom o združenem delu — in bi morala biti osrednja pozornost posvečena zgolj tej temi — se v šolskih kolektivih zaustavljajo še ob enem vedno bolj perečem vprašanju: kako revalorizirati osebne dohodke, da ne bodo večno zaostajali za osebnimi dohodki delavcev v gospodarstvu pa tudi v drugih družbenih dejavnostih. Ni dvoma, tudi to spada v razprave ob zakonu o združenem delu, v pogovore, kako uresničiti svobodno menjavo dela tudi v šolstvu.

Prihodnji dohodek naj bi bil merilo produktivnosti dela, res pa je, da delavci v vzgojnoizobraževalnih organizacijah nimajo nikakršnega vpliva nanj, saj dobe šole denar odmerjen ne glede na to, kako delajo in kar je še huje — čim bolje delajo, tem večje stroške in slabše osebne dohodke imajo. Dobro ali bolje je torej tistim, ki delajo manj. Nelogično, toda zelo značilno za družbene dejavnosti in predvsem za šole, ki dobijo denar skopo odmerjen v nominalni vrednosti. Ni pa mogoče zagotoviti, da se vzgojnoizobraževalna dejavnost — ob vedno večjih nalogah, ki jih mora prevzemati — ne bi širila, pa tudi tega ne, da bi v vseh drugih delih združenega dela ravnali po predvidevanjih, zapisanih v načrtih družbenoekonomskega razvoja.

In tako iz leta v leto, že kar celo desetletje. Zadeve so znane, pa tudi vzroki, zakaj tako: ob prizadevanjih, da bi se zmanjšale neupravičene razlike v osebnih dohodkih, so naraščala nesozmerja v strukturi stroškov

vzgojnoizobraževalnih dejavnosti; osebni dohodki prosvetnih delavcev so se popravljali s tem, da so se zmanjševala sredstva za materialne potrebe. Nove naloge in povečan obseg posameznih vrst programov so v šolstvu uredničili tako, da je bila cena storitev nižja, kot pa je bila sprejeta v skupščini Izobraževalne skupnosti Slovenije. Kakovost vzgojnoizobraževalnega dela je omejena in učiteljski poklic med zadnjimi, za katerega se odloča mladina.

Informacijo o tej problematiki je pripravil republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja, na dnevni red svoje 15. seje pa jo je uvrstil tudi republiški svet Zveze sindikatov. Na seji je podal uvod v to točko in znova opozoril na pereče probleme predsednik republiškega odbora Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja Geza Čahuk.

Ni se mogoče sprijazniti z mislijo, da vsako leto samo krpamo osebne dohodke prosvetnih delavcev in moramo ob letu vedno znova ponavljati »akcijo« za izboljšanje njihovega materialnega položaja. Jasno je, da ta naloga še zdaleč ni prijetna in nihče ne želi, da bi se ponavljala v neskončnost. Zato Sindikat delavcev vzgoje in izobraževanja vztraja pri zahtevi, da je treba materialni položaj vzgojnoizobraževalne dejavnosti (in še nekaterih drugih dejavnosti) rešiti sistemsko, z ugotavljanjem deleža v nanovo ustvarjeni vrednosti — tako kot to določata ustava in zakon o združenem delu. Že sedaj pa je jasno, da take, čeprav začasne sistemske rešitve ni niti v načrtih razvoja za leto 1978.

V razpravi so člani predsedstva republiškega sveta Zveze

sindikatovali soglašali, naj bi se osebni dohodki delavcev v vzgojnoizobraževalni dejavnosti, knjižnicah in gledališčih v letu 1977 dvignili poprečno na 3119 din na pogojno nekvalificiranega delavca. Tudi to pomeni komaj 85% dohodka na pogojno nekvalificiranega delavca, doseženega v Sloveniji v letu 1977. Za tako »izravnavo« bi potrebovali samo za osnovne šole 150 milijonov din.

Zveza sindikatov torej podpira akcijo za izboljšanje osebnih dohodkov v šolstvu in jo bo skušala z občinskimi sveti čimprej uresničiti. Pri uresničevanju tega dogovora naj bi sodelovali tudi delegati v izobraževalnih skupnostih.

MARJANA KUNEJ

Igra (Foto: Dragan Arrigler)

Šola o prostem času mladih

Odbor za organizacijo jugoslovenskega kolokvija o prostem času mladih pri Zavodu za prosvetno pedagoško službo SR Hrvaške je zaradi potrebe po strokovnem izpopolnjevanju večjega števila družbenopolitičnih, pedagoških in drugih kulturnih delavcev s področja prostega časa organiziral v prvem novembrskem tednu v Dubrovniku šolo o prostem času mladih. Za razliko od drugih oblik seminarjev in svetovanj je šola namenjena spoznavanju teoretičnih osnov za napredovanje prakse v prostem času mladih.

Šestdnevne šole so se udeležili različni delavci, ki so v svetih zveze pionirjev, konferencah SZDL, sindikatih, na pedagoških akademijah, na šolah, v kadrovske službah in animatorji prostega časa v organizacijah združenega dela; skratka, ljudje, ki se pobliže ukvarjajo z vprašanji prostega časa. Okvirni program šole je vseboval teoretične osnove prostega časa, vprašanja družbenih in drugih temeljev za

razvoj prostega časa in razprave o sedanjih razmerah na tem področju pri nas.

Center za zunajšolsko vzgojo zveze društev »Naša djeca« na Hrvaškem, ki se je ukvarjal s tem od svoje ustanovitve 1965, je letos prešel v okrilje Zavoda za prosvetno pedagoško službo. Iz delovnega programa zavoda razberemo, da nameravajo tako spodbujati, spremljati, razčlenjevati in razvijati tudi vzgojo zunaj pouka in šole ter krepiti izobraževanje mladih v prostem času. Razumljivo, da brez tega ni mogoče uresničevati v celoti vzgojnih smotrov, ustrezno razvijati celodnevne bivanja učencev v vzgojno organiziranem okolju in enakovredno izrabi prostega časa za razmah osebnosti. V prvih dneh februarja 1978 bo že 9. kolokvij o prostem času mladih pod naslovom Družbeno-prostorska mobilnost in prosti čas otrok ter mladine. Namenjen bo različnim strokovnjakom, ki se srečujejo z vprašanji prostega časa. R. L.

Ali res po polževo?

Zakon o združenem delu spreminja ustaljeno in zakoreninjeno ter usmerja življenje in delo po novih tirnicah. Zrcalo teh stremiljenj so novi samoupravni sporazumi v vseh dejavnostih in na izhodiščih le-teh zasnovani — vsaj biti bi morali tako — pravilniki za delitev dohodka po delu in delovnih dosežkih. Novosti pa so bile vedno trd oreh, zato ostaja marsikaj »nedorečeno«, »nedograjeno« kot radi imenujemo to, kar je premalo določeno in jasno povedano.

Pred nedavnim je o samoupravnih sporazumih o razporejanju dohodka in delitvi sredstev za osebne dohodke v raziskovalnih in visokošolskih delovnih organizacijah razpravljali tudi sindikat delavcev znanosti in visokega šolstva na razširjeni seji, ki

so se je udeležili tudi delegati osnovnih organizacij sindikata na univerzah. Zanimiva in seveda zelo resnična je bila opomba enega izmed delegatov, ki je dejal, kako nelogične so pravzaprav naše poti sprejemanja samoupravnih aktov. Nelogične zato, ker naša zakonodaja nenehno kasni in nastajajo pravilniki v marsikaterih organizacijah združenega dela hkrati ali pa celo prej kot panožni sporazumi, ki bi morali biti v resnici temeljna izhodišča za njihovo izdelavo. Na seji smo slišali tudi to, da sporazumi ne smejo biti pretog okvir, ki bi omejeval sistem ali način delitve dohodkov.

Spremembe, ki zadevajo visoko šolstvo in raziskovalno dejavnost v prihodnjem letu, so precejšnje, pri tem gre za načrtovanje in razporejanje dohodka in seveda oblikovanje meril za delitev sredstev za osebne dohodke. Visokošolske izobraževalne organizacije, ki so doslej pridobile največji del prihodka po pogodbi z Izobraževalno skupnostjo Slovenije, bodo z novim letom 1978 v povsem drugačnem položaju, kot so bile doslej. Cene svojih storitev in seveda dejavnost naj bi natančno izoblikovale v letnih načrtih, celoten prihodek pa bodo ustvarjale z delom v vzgojnoizobraževalni raziskovalni in umetniški ter strokovno-svetovalni dejavnosti. Novost je tudi to, da se novi samou-

pravni sporazum za visokošolske organizacije poslavlja od klasičnih pedagoških enot in govori o 42-urnem delovnem tednu in elementih, ki naj bi spodbujali ustvarjalnost posameznika ali skupine. Dogovorjeno je, naj bi bili temelj za delitev sredstev za osebne dohodke predvsem tile elementi: uspešnost gospodarjenja delovne skupine in udeležena kot celote, vrednost delovnih nalog ter količina in kakovost opravljenega dela.

Delegati so v razpravi opozorili na nekatere pomanjkljivosti, ki so prav zdaj postale še bolj vidne. V marsikateri visokošolski organizaciji manjkajo gospodarski načrti, prav tako pa tudi ni jasno, kako bo s tistimi (npr. filozofska fakulteta), ki nimajo možnosti, da bi pridobile denar z raziskavami po naročilu (gospodarstva). Take raziskave pa prinašajo nekaterim fakultetam in inštitutom kar čedne vsote. Veliko je bilo vprašanj, na katera v razpravi ni bilo dokončnega odgovora. Opozorjeno je bilo, da se zadeve v praksi le počasi premikajo in da bo tako polževo napredovanje povzročilo težave pri uveljavljanju novega sistema. Novosti pa bi bilo treba sprejemati hitreje in z večjo prizadevnostjo — in slišali smo — da tudi ob pobudi družbenopolitičnih organizacij. M. K.

Zategovanje pasov ni rešitev

Potrebno je takojšnje učinkovito ukrepanje za izboljšanje kritičnega materialnega položaja vzgojnoizobraževalne dejavnosti

Iz leta v leto zaman ugotavljamo, da je učiteljevo delo pre slablo nagrado, da je cena za vzgojnoizobraževalno delo prenizka. Nenehno se odmikamo od ustavnega načela, da je treba osebne dohodke delavcev v vzgojnoizobraževalni dejavnosti izenačiti z dohodki delavcev v gospodarstvu. Razlika med osebnimi dohodki pa tudi med besedami in dejanji postaja že kritična.

Za to je več vzrokov: nove na-

Kako odpraviti te neupravičene razlike med osebnimi dohodki prosvetnih delavcev in dohodki drugih delavcev v družbenih dejavnosti in gospodarstvu — je bil osrednji problem, o katerem je pred nedavnim zavzeto razpravljal svet za vzgojo in izobraževanje pri republiški konferenci SZDL Slovenije ob obravnavi osnutka resolucije o politiki izvajanja Družbenega plana SR Slovenije za obdobje od leta 1976 do leta 1980 v letu 1976.

Člani sveta so poudarili, da bo ta problem trajno rešen le z doslednim izvajanjem svobodne menjave dela, hkrati pa so vztrajno iskali najboljšo rešitev za sedanjí kritični položaj.

V razpravi so izoblikovali več predlogov, vsi razpravljalci pa so menili, da je treba povečati osebne dohodke delavcem v vzgojnoizobraževalni dejavnosti in čim bolj zmanjšati razlike v vrednotenju njihovega dela glede na delo drugih delavcev v gospodarstvu.

Člani sveta so predlagali več različic za rešitev tega vprašanja in se odločno zavzeli, da je treba čimprej izboljšati kritični materialni položaj delavcev v vzgojnoizobraževalnih organizacijah.

Precej pozornosti so posvetili tudi mreži osnovnih šol v SR Sloveniji. Poudarili so, da je ukinjanje posameznih podružničnih šol izredno občutljivo in odgovorno. Zavzeli so se za to, da je pri takih posegih treba upoštevati strokovno mnenje, ekonomske in ne nazadnje tudi družbenopolitične razloge, saj vsaka nasilna sprememba, čeprav dobro finančno utemeljena, večkrat povzroči veliko politično škodo. Razpravljalci so poudarili, da mora biti šola kot kulturno središče v kraju veliko bolj pomembna kot to, koliko stane. T. D.

PREGLEDNICA, KI KAŽE, KAKO SE V ZADNJIH ŠTIRIH LETIH GIBLJEJO OSEBNI DOHODKI V ŠOLSTVU V PRIMERJAVI Z OSEBNIMI DOHODKI V GOSPODARSTVU

	OD na zaposlenega				OD na pogojno nekvalificiranega delavca			
	1974	1975	1976	1977 (9 m.)	1974	1975	1976	1977 (9 m.)
Gospodarstvo	100	100	100	100	100	100	100	100
Osnovno šolstvo	109	114	111	105	85	87	81	76
Srednje šolstvo	129	131	128	124	87	90	87	84
Višje in visoko šolstvo	147	154	140	134	96	96	87	83

Vsi podatki o osebnih dohodkih so povzeti iz publikacij Službe družbenega knjigovodstva, centrale za SR Slovenijo, in so povsem identični s podatki, ki jih v svojih informacijah uporablja RS za delo.

Rdeči križ Slovenije poziva občane in delovne ljudi navedenih občin, da se odzovejo na krvodajalske akcije, ki bodo v DECEMBRU 1977. Prijave sprejema občinski odbor Rdečega križa, v delovnih organizacijah pa aktivist, odgovoren za krvodajalstvo.

Dajanje krvi je dokaz človečnosti, zato pričakuje RKS, da se bodo odvzema krvi udeležili vsi zdravi občani.

DECEMBER

ŽALEC 1.
GROSUPLJE 1. in 2.
ŠEMPETER PRI GORICI 5. in 6.
KOČEVJE 7., 8. in 9.
GORNJA RADGONA 12.
LENDAVA 13. in 14.
VRHNIKA 15. in 16.
UNIVERZA 20. in 21.
LJUBLJANA-VIČ-RUDNIK 22.
LJUBLJANA-MOSTE-POLJE 23.
LJUBLJANA-ŠIŠKA 27.
LJUBLJANA-CENTER 28.
LJUBLJANA-BEŽIGRAD 29.
LJUBLJANA-CENTER 30.

RDEČI KRIŽ SLOVENIJE
REPUBLICKI ODBOR

prosvetni delavec

List izdajata republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja in Izobraževalna skupnost SRS — Izhaja štiri-najstredno med šolskim letom — Ureja uredniški odbor. V. d. direktorja in glavnega urednika Marjana Kunej, tehnična urednica Tea Dominko. Naslov uredništva: Ljubljana, Poljanska 6/1, telefon 315-585. Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1/1, telefon 22-284, poštni predal 355-VII. Rokopisov in fotografij ne vračamo. Letna naročnina: 70 din za posameznike, za šole in druge ustanove 120 din. Št. tek. računa 50101-601-16915. Tiska ČZP Ljudska pravica. YU ISSN 0033-1643 Po mnenju Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje je list »Prosvetni delavec« prost temeljnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka 36. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu).

Obvestilo

Za pomoč pri pripravi pravilnikov o delitvi dohodka po delu in rezultatih dela, predvsem pa za vrednotenje delovne uspešnosti bodo delavci v vzgojnoizobraževalni dejavnosti dobili še gradivo, ki ga je pripravil Raziskovalni center pri Visoki šoli za organizacijo dela v Kranju. Gradivo, ki bo objavljeno v prihodnji številki Prosvetnega delavca, bo dopolnilo že doslej objavljeno gradivo in ugotovitve z območnih posvetov.

Iščemo nove poti — Iščemo nove poti — Iščemo nove poti — Iščemo nove poti — Iščemo nove

Kako bomo uresničevali zakon o združenem delu

SR Slovenija

Delitev po rezultatih dela v vzgojnoizobraževalnih delovnih organizacijah

Pogumen korak

Z uveljavljanjem zakona o združenem delu želimo na področju dohodkovnih odnosov in delitve osebnega dohodka po delu in rezultatih dela ustvariti predvsem take odnose, ki bodo delavca spodbujali, da bo delal bolje in več. Za pot do tega cilja so pomembna predvsem tista družbena merila, ki so temelj za oblikovanje dohodka, merila, po katerih dohodek razporejamo, in merila, po katerih si delavci delijo osebne dohodke.

Merilo za produktivnost in kakovost dela naj bi bil tudi v vzgojnoizobraževalni dejavnosti doseženi dohodek. Žal smo glede tega še najmanj napredovali, ker je to tudi najmanj odvisno od delavcev v vzgojnoizobraževalni dejavnosti. Ni skrivnost, da deluje danes večji obseg dela in bolj kakovostno delo v vzgojnoizobraževalnih delovnih organizacijah, prav nasprotno, kot bi moralo. Večji obseg dela in bolj kakovostno vzgojnoizobraževalno delo zahtevata več denarja: slabše delo in manjša prizadevanja pa omogočata vsaj tak osebni dohodek, kakršnega imajo delavci tistih vzgojnoizobraževalnih delovnih organizacij, ki zelo dobro delajo. Glede tega čaka predvsem delegat v interesnih skupnostih izredno zahtevna naloga: kolikor prej se jim bo posrečilo najti ustrezne osnovne in merila za oblikovanje dohodka vzgojnoizobraževalnih delovnih organizacij na temelju doseženih rezultatov, toliko hitreje bomo ustvarili popolnejši sistem delitve po delu in delovnih dosežkih.

Ne glede na to bistveno pomanjkljivost smo v SR Sloveniji pogumno začeli pripravljati ustreznejši sistem delitve dohodka, kot smo ga imeli doslej. Sindikat delavcev vzgoje in izobraževanja je že od začetka letošnjega leta spodbujal razprave o ustreznejšem sistemu delitve po delu in rezultatih dela, ki naj bo usklajen z zakonom o združenem delu. Od vsega začetka smo se zavedali, da v tem prvem obdobju ne bomo zmogli poiskati takih parametrov, s katerimi bi natančno izmerili učiteljevo delo. To pa ni ovira, da se ne bi mogli odlepiti od formalnih meril, ki so doslej odločilno vplivala na osebni dohodek delavcev v vzgojnoizobraževalni dejavnosti.

Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja se je odločil in priporočil skupnim komisijam za samoupravno sporazumevanje v vzgojnoizobraževalni dejavnosti, da je najprej treba osem panožnih samoupravnih sporazumov na področju vzgojnoizobraževalne dejavnosti združiti v enega.

V ta namen smo imenovali koordinacijski odbor iz vseh osmih skupnih komisij, ki je pripravil osnutek novega samoupravnega sporazuma in ga poslal v razpravo vsem delovnim organizacijam v vzgojnoizobraževalni dejavnosti. Osnutek novega samoupravnega sporazuma je usklajen s težnjami zakona o združenem delu. Izvršni odbor republiškega odbora Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja pa je spodbujal medsebojno izmenjavo izkušenj in v ta namen predlagal, naj Prosvetni delavec objavi eno izmed tez za pripravo pravilnikov o delitvi po delu in rezultatih dela.

Osnutek novega samoupravnega sporazuma in v Prosvetnem delavcu objavljene teze ter gradivo za pripravo meril za obseg dela so bili temelj za razpravo na območnih posvetovanjih, ki so bila v oktobru. Na vseh štirinajstih območnih posvetitvah je sodelovalo več kot 1500 delavcev iz vzgojnoizobraževalnih delovnih organizacij. Udeleženci posvetovanj so tako pobudo Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja sprejeli z odobravanjem; to je pokazala tudi vsestranska in izredno zanimiva razprava na posvetovanjih. Dogovorili smo se, da bodo vse delovne organizacije in osnovne sindikalne organizacije pospešile razprave o dohodkovnih odnosih in o pripravi ustrežnejšega sistema delitve osebnega dohodka po delu in rezul-

tatih dela, ki bo usklajen s težnjami zakona o združenem delu. V razpravi na posvetovanjih so bili zavrjeni tudi vsi pomisleki, češ da bi morali najprej imeti ustreznejši sistem oblikovanja dohodka, šele potem pa bi se lahko lotili oblikovanja novega sistema delitve po delu in rezultatih dela. Ne glede na to, da so take težnje pravilne in logične, jih za sedaj ni mogoče sprejeti, saj bi pomenile čakanje, in torej ne bi mogli uresničevati zakona o združenem delu.

Dogovorili smo se, da bomo kot skupno osnovo sprejeli metodo, po kateri bomo razporedili delovne naloge ali opravila v vrednostne razrede. Vse delovne naloge ali vsa dela po katalogu, ki ga mora izdelati vsaka delovna organizacija, bodo od najpreprostejših do najbolj zahtevnih opravil razporejeni v količnike 1:3,9. Najbolj enostavna opravila s količnikom 1 vzamemo za izhodišče, vsa druga opravila ali naloge si potem sledijo, v medsebojni primerjavi, do količnika 3,9. Pri razvrščanju del v vrednostne razrede smo uporabili kombinirano metodo, ki vključuje znanje in večšine ter zahtevnost in delovne razmere.

Naš namen ni bil izdelati enotnega modela, pač pa na željo delavcev v vzgojnoizobraževalni dejavnosti le toliko poenotiti skupna izhodišča, da ne bodo okrnjene samoupravne pravice delavcev ter individualne ali posebne potrebe posamezne vzgojnoizobraževalne delovne organizacije.

Na posvetovanjih se je pokazalo, da so potrebna enotna izhodišča za ugotavljanje obsega učiteljevega dela. Sprejeli smo gradivo, ki ga je pripravila skupina pri Republiškem komiteju za vzgojo in izobraževanje in je bilo objavljeno v Prosvetnem delavcu. Gradivo predvsem usmerja, koliko in katera dela mora učitelj opraviti v 42-urni tedenski delovni obveznosti. Merila za 42-urni delovni teden morajo biti kar najbolj natančna — v delavčevu korist, zaradi medsebojnih primerjav v vzgojnoizobraževalni delovni organizaciji, pa tudi zaradi urejanja odnosov z združenim delom, ki še vedno ni povsod prepričano, da je učiteljev delovni teden daljši od 42 ur.

KAJ BOMO OCENJEVALI

Poleg skupne ocene, razporeditve delovnih nalog ali opravil v vrednostne razrede in meril za ugotavljanje obsega dela, je najbolj zahtevna naloga »mer-

jenje« ali ocenjevanje kakovosti učiteljevega dela. Doslej se nam še ni posrečilo najti takih meril, s katerimi bi lahko objektivno izmerili kakovost učiteljevega dela. Preostalo nam je le posredno ugotavljanje ali ocenjevanje te kakovosti. Odločili smo se, da bomo ocenjevali tiste vrstne učiteljevega dela, ki bistveno prispevajo h kakovosti dosežkov. Menimo, da je za začetek bolje, da upoštevamo bolj celostne elemente, ker bo to prispevalo k objektivizaciji ocen. Predlagali smo ocenjevanje predvsem tehle elementov:

- učiteljeve strokovne in pedagoške usposobljenosti in nenehnega strokovnega in družbenopolitičnega izpopolnjevanja;

- načrtovanje in strokovno metodične priprave dela;
- vključevanje didaktičnih sredstev v delo, uporaba sodobne učne tehnologije za motivacijo učencev in doseganje čim boljših uspehov;

- učiteljevega odnosa do učenca kot subjekta v vzgojnoizobraževalnem procesu;
- samoupravne in družbene dejavnosti učitelja in njegovga prispevka k razvoju samoupravnega pomena in dela vzgojnoizobraževalne delovne organizacije;

- mentorstva začetnikom in drugim učiteljem, vodenja strokovnih aktivov, vzornih nastopov ipd.

Dogovorili smo se tudi, da del osebnega dohodka, ki je rezultat kakovosti učiteljevega dela, ne sme biti manjši od 20 % skupnega osebnega dohodka. To pa pomeni, da sistem ne pozna tako imenovanega stalnega in gibljivega dela osebnega dohodka. Celotni osebni dohodek je gibljiv glede na obseg in kakovost dela, akontacija pa se izplačuje iz obeh komponent sicer enotnega osebnega dohodka.

VPRAŠANJA, KI TERJAJO ODGOVORE

Pri tako zasnovanem sistemu delitve osebnega dohodka po delu in rezultatih dela pa je ostalo še veliko vprašanj neresenih. Zagovorniki takih ali drugačnih rešitev bi v glavnem lahko razvrstili v dve skupini. Tiste, ki močno težijo k takemu sistemu delitve osebnega dohodka, v katerem prevladujejo formalna merila, in tiste, ki želijo vse izenačiti in tako priti do »enake« delitve po delu in rezultatih dela.

Pri razvrščanju delovnih nalog in opravil v vrednostne razrede se je ne glede na to, da smo upoštevali znanje in večšine ter zahtevnost in delovne razmere, postavilo temeljno vprašanje: ali je delo učitelja osnovne šole, ki dela na razredni stopnji, enako zahtevno kot delo učitelja na predmetni stopnji. Vprašanje je ostalo odprto, ker učitelji, ki poučujejo na razredni stopnji, niso pripravljeni priznati, da je delo z učenci na starostni stopnji, ki imajo predmetni pouk, zahtevnejše zato, ker učenci od učitelja več zahtevajo, ker niso več tako »vodljivi« in imajo še več svojih interesov poleg tistih, ki jih zbujata vzgojnoizobraževalno delo v šoli in ne nazadnje tudi zato, ker ima učitelj na predmetni stopnji opraviti s štirikrat ali celo večkrat večjim številom učencev kot učitelj na razredni stopnji.

(Nadaljevanje na 4. strani)

SR Hrvaška

Prvi dosežki

Uresničevanje zakona o združenem delu poteka v dejavnostih vzgoje, izobraževanja in znanosti SR Hrvatske v več smereh, vse pa imajo skupen cilj: vključiti te dejavnosti v celoto združenega dela. Idejnopolitična zasnova samoupravnega združevanja dela in sredstev temelji na zgodovinski težnji delavskega razreda, da bi odločil o pogojih in dosežkih svojega dela; pri tem sta izobraževanje in znanost kot temeljna dejavnika v razvoju proizvajalnih sil in materialnih dobrin družbe izredno pomembna.

Sindikati, Zveza sindikatov Hrvaške in druge organizirane socialistične sile prispevajo k usposabljanju temeljne organizacije združenega dela, da prevzame vlogo osnovne celice našega političnega sistema in celotne družbe.

Sindikat delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti je skupaj s Sekretariatom za prosveto, kulturo in telesno kulturo SRH, z Zavodom za prosvetno-pedagoško službo SRH, republiškim samoupravnimi interesnimi skupnostmi vzgoje in izobraževanja, Skupnostjo osnovnih šol SRH in Konferenco ustanov srednjega izobraževanja SRH pripravil gradivo, ki naj bi pomagalo vzgojnoizobraževalnim organizacijam pri iskanju najustreznejše samoupravne organiziranosti po določilih zakona o združenem delu. Menimo, da za sedaj ne bi bilo primerno, da bi sprejeli poseben družbeni dogovor, ki naj bi uravnaval to problematiko. Bojimo se namreč, da bi lahko tak normativni akt zakoval sedanja reformna gibanja, ki spodbujajo procese združevanja dela in sredstev v dveh smereh: v dejavnosti vzgoje in izobraževanja (npr. v Zagrebu: 57 srednjih šol se je združilo v 27 novih centrov vzgoje in usmerjenega izobraževanja ali: združevanje pedagoških akademij in fakultet, ki usposablja učitelje) ali med sorodnimi dejavnostmi, kjer se pojavljajo srednje šole ali fakultete kot temeljne organizacije združenega dela v delovni organizaciji kake gospodarske dejavnosti (npr. pri Železarni Sisak, IPK Osijek itn.). Menimo, da je zato najbolje, da prepustimo pobudo vzgojnoizobraževalnim organizacijam gospodarskih in družbenih dejavnosti ter z organi svoje družbenopolitične skupnosti najdejo najustreznejše oblike združevanja. Pri tem jim lahko pomaga naše gradivo, ker daje ob obravnavi nekaterih določil zakona o združenem delu tudi pedagoško organizacijske usmeritve. Izhaja iz dejavnosti organizacij združenega dela v vzgoji in izobraževanju; ta je temelj, ki omogoča različne organizacijske oblike združevanja dela in sredstev in uresničevanja samoupravljanja.

PRIDOBIVANJE IN RAZPOREJANJE DOHODKA, ČISTEGA DOHODKA IN DELITEV SREDSTEV ZA OSEBNE DOHODKE

V SR Hrvaški imamo že dveletne izkušnje v prizadevanjih, da bi področje dohodkovnih odnosov uskladili z ustavo in sedaj še z zakonom o združenem delu. Pravkar smo sprejeli novi družbeni dogovor o dohodku v SRH in na temelju tega več kot 150 pomožnih samoupravnih sporazumov o dohodku in osebnih dohodkih; sedem od teh jih je za dejavnosti vzgoje, izobraževanja in znanosti. To velikansko, zahtevno in politično zelo občutljivo delo opravlja naš sindikat.

Pripravljamo predloge za sedem novih pomožnih sporazumov, javno razpravo o njih, vodimo posvetovanja in imamo še druge oblike dela s 114 občinskimi in 10 medobčinskimi odbori našega sindikata, hkrati pa pomagamo organizacijam združenega dela vzgoje, izobraževa-

nja in znanosti pri izdelavi internih pravilnikov o pridobivanju in razporejanju dohodka in čistega dohodka ter delitvi sredstev za osebne dohodke. Občinski in medobčinski odbori so organizatorji posvetovanj, ki si jih člani zelo želijo in se jih udeležujejo v velikem številu. Na teh posvetovanjih razpravljamo o najbolj konkretnih vprašanih pridobivanja in razporejanja dohodka. Te razprave so precej drugačne, kot so bile tiste pred dvema letoma; tedaj so se lomila kopja največ ob vprašanih strokovne usposobljenosti in delovnega staža, zdaj pa je povsem drugače: okrog 2.500 organizacij združenega dela vzgoje, izobraževanja in znanosti, v katerih je približno 65.000 delavcev, išče in tudi postavlja merila, ki z večjim osebnim dohodkom spodbujajo delo in ustvarjalnost, odklanja pa stalne plače, ki so bile doslej zavetje nedelavnim. Ni malo organizacij združenega dela v vzgoji in izobraževanju, ki uveljavljajo že dve leti pa tudi več sistem delitve osebnih dohodkov po zakonu o združenem delu (npr. osnovne šole Miloje Pavlovič, Dr. Ivan Ribar, Braća Ribar, Franjo Ogulinac-Seljo v Zagrebu, Fakulteta za gradbeništvo in Ekonomska fakulteta, Rudarsko-geološka fakulteta, Inštitut Rudjer Bosković v Zagrebu idr.). Njihove izkušnje so rabile za zgled na posvetovanjih, ki jih je organiziral Zvezni odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti (za osnovne in srednje šole v Beogradu, za fakultete pa v Crkvegradu). Delavci v teh organizacijah združenega dela pridobivajo mesečno akontacijo osebnega dohodka glede na obseg in zahtevnost dela, odgovornost, delovne razmere in kakovost dela. Vsa opravila in delovne naloge pa tudi čas, v katerem jih je treba uresničiti, so za vsakega delavca natančno določene. Navedene elemente za oblikovanje akontacije mesečnega dohodka, razen kakovosti dela, je mogoče natančno meriti, merska enota pa je ura ali točka ali pa oboje. Kakovost dela ugotavljamo z oceno delovnih dosežkov vsakega delavca. Komisija zbora delavcev, ki jo sestavljajo delavci z vseh področij delovnega procesa (neposredni pouk, administrativno-računovodska opravila, pomožna in tehnična opravila, službe za razvoj in napredek pouka) spremlja delo vseh delavcev na temelju mesečnega seznama nalog in njihove uresničitve, pa tudi s posebnim vpogledom v delo vsakega delavca, ob obisku prosvetno-pedagoške službe itn. Spremenljivo število točk na temelju vsakega elementa (obseg opravil, zahtevnost itn.), kjer je ugotovljeno najnižje, najvišje in povprečno število točk, omogoča, da se določi osnova mesečne akontacije osebnega dohodka. Če tako predvideva panožni samoupravni sporazum, se vsake tri mesece opravi tako imenovani »obračun« osebnega dohodka

glede na dosežene rezultate dela šole in delavčevega osebnega prispevka k takemu dosežku.

Za bolj celoten in uspešen natančen prikaz dohodkovnih odnosov nam manjkata dve pomembni zadevi: natančna merila za svobodno menjavo dela, tj. pridobivanje dohodka na temelju prispevka organizacije združenega dela vzgoje, izobraževanja in znanosti pri ustvarjanju nove vrednosti v materialni proizvodnji in znanstveno pedagoška obdelava posameznih delov pouka. Ob sedanjih pogojih pridobivanja dohodka, ko je vse administrativno omejeno, ni mogoče govoriti o svobodni menjavi dela, kot jo zahteva zakon o združenem delu. Zavedamo se, da je vsaka družba omejena z višino svojega skupnega družbenega proizvoda in da mora skupna poraba slediti takim gibanjem. Ni pa dopustno širiti mrežo vzgojnoizobraževalnih zavodov ne glede na potrebe in materialne možnosti družbe, da bi potem kar približno odmerili skupno maso sredstev za te dejavnosti in s tem privedli delavce teh organizacij v položaj, v kakršnem so sedaj: da ne morejo vplivati na svoj dohodek ne glede na to, če delajo dobro ali slabo; njihov dohodek je vedno enak (za večino nizek). Zato bomo v skladu s sklepi 14. seje CK ZKH, ki je bila pred nedavnim, vztrajali, da bodo novi samoupravni sporazumi o svobodni menjavi dela za leto 1978, ki jih v organizacijah združenega dela pravkar izdelujejo ali sprejemajo, zasnovani na temelju zakona o združenem delu. Brez tega namreč ni mogoče uresničiti začetih procesov samoupravnega združevanja dela in preosnove vzgoje in izobraževanja.

REFORMA SISTEMA VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA

Vse, za kar si prizadevamo na področju vzgoje in izobraževanja, je del našega boja za nove družbenoekonomske odnose, katerih smoter je še nadalje vsebinsko bogatiti socialistično samoupravljanje. Letos smo vpisali prvo generacijo v tretje razrede srednjih šol; te delajo po novih predmetnikih in učnih načrtih, ki jih je utemeljilo 84 samoupravnih interesnih skupnosti vzgoje in usmerjenega izobraževanja, strokovno pa jim je pomagal Zavod za prosvetno-pedagoško službo SRH. Upoštevali smo načrte o potrebnih kadrih in organizacijah združenega dela in glede na to ugotovili po dejavnostih ali interesnih skupnostih, koliko učencev po potrebo za posamezne poklice in profile. Novo kakovost, hkrati pa tudi glavno smer naše nadaljnje akcije predstavlja število srednješolcev vpisanih v tretje razrede, po dogovorih z določeno organizacijo združenega dela (npr. v Puli je podpisalo take dogovore 30 % vpisanih). Tako bomo sedaj in v prihodnje preprečevali nenadržne vpise in »proizvodnjo obojnih kadrov za zavode za zaposlovanje«.

Temeljite so tudi spremembe na področju visokega šolstva: sprejeti so novi zakon o visokem šolstvu, ter splošni in skupni programski temelji, pospešeni so procesi združevanja, več reda je pri vpisu na višje šole in fakultete, potekajo pa tudi priprave za enotni zakon o usmerjenem izobraževanju. Sedaj je treba prenoviti samo še osnovno šolo, pa bomo dobili zaokroženo celoto vzgojnoizobraževalnega sistema.

Vse to bo pripomoglo, da bodo vzgojnoizobraževalne organizacije in delavci v njih postale funkcionalni in neločljivi del združenega dela.

BOŽIDAR STANIČ

Iščemo nove poti — Iščemo nove poti — Iščemo nove poti — Iščemo nove poti — Iščemo nove

Kako bomo uresničevali zakon o združenem delu

Pogumen korak

(Nadaljevanje s 3. strani)

Pri merilih za ocenjevanje kakovosti učiteljevega dela se postavlja predvsem vprašanje, ali naj strokovno usposobljenost in stalno družbeno in strokovno izobraževanje vrednotimo kot element kakovosti. Naš odgovor je pritrdilen, zato ker smo prepričani, da sta učiteljeva strokovna usposobljenost in njegovo nenehno izpopolnjevanje, bistven pogoj za kakovost vzgojnoizobraževalnega dela. Zato moramo upoštevati delavčev resnično, ne zgolj formalno usposobljenost kot enega izmed objektivnih elementov za doseganje kakovostnih rezultatov dela.

Odprto je tudi vprašanje, kdo naj ocenjuje kakovost dela in kako, da bo ocena čim bolj objektivna. Prevladujeta dve različici. Prva, ki naj bi veljala predv-

sem za manjše kolektive, je ocenjevanje po metodi primerjanja dvojic; vsak ocenjuje vsakogar. Druga, za katero se bolj ogrevajo številčnejši kolektivi, pa je ocenjevanje po točkovnem sistemu: ocenjuje komisija, ki je izbrana iz vseh delov delovne skupnosti, njeni člani pa se obvezno menjavajo. Ravnatelj šol ali pedagoški vodje naj ne bi bili člani komisij, pač pa le njihovi svetovalci, ki objektivno najbolj poznajo delo vsakega učitelja.

Nerešeno je ostalo tudi vprašanje, kako ugotovljati delež osebnega dohodka delavcev v vzgojnoizobraževalnih delovnih organizacijah iz naslova dobrega gospodarjenja ali smotrnega poslovanja. Menimo, da bomo to vprašanje rešili šele tedaj, ko bomo ugotovili merila za delež vzgojnoizobraževalne dejavnosti v nanovo ustvarjeni vredno-

sti. Na temelju tega bomo lahko izdelali merilo po družbeno dogovorjeni ceni, ki bodo pokazala, kako gospodarimo s prihodkom.

Tudi vprašanje o deležu osebnega dohodka iz minulega dela delavcev v vzgojnoizobraževalni dejavnosti je za sedaj ostalo povsem odprto. V delitveni sistem sprejemamo to, kar smo imeli doslej, to je 12% na delovno dobo, čeprav vemo, da to ni v skladu s težnjami zakona o združenem delu, vendar za sedaj drugega načina ne poznamo.

Koraki, ki smo jih naredili in se bodo s 1. januarjem 1978 morali praktično uveljaviti, niso veliki. Prepričani pa smo, da so dovolj pogumni in da temeljijo na takih osnovah, ki nam bodo omogočile nenehno dograjevanje sistema na temelju izkušenj. GEZA ČAHUK

SR Srbija

Trije poučni zgledi

V vzgojnoizobraževalnih organizacijah SR Srbije (brez pokrajin) že uspešno uresničujemo zakon o združenem delu. Ko ocenjujemo na splošno, pravijo, da je bilo že kar precej narejenega, potrebno pa bo še veliko truda, preden se bo vsako določilo te »delavske ustave« spreminilo v samoupravni vsakdanjik. Če bi potekala tovrstna akcija bolj enotno, bi se sedaj lahko vzgojnoizobraževalne organizacije združenega dela pohvalile, da so napredovale z velikimi koraki.

Od začetka tega šolskega leta se je tovrstna dejavnost okrepila: v središču široke akcije je samoupravno sporazumevanje o skupnih osnovah in merilih za razporejanje čistega dohodka in delitev sredstev za osebne dohodke. Lahko rečemo, da pričakuje prosvetni delavci prvi januar pripravljene in brez strahu, da bi dobili samo zagotovljene osebne dohodke. Za to je veliko razlogov. Na primer: marsikje že dalj časa preskušajo samoupravni sporazum za delitev sredstev za osebne dohodke, ki je usklajen z zakonom o združenem delu. Sedaj bo treba preskušeni sistem pridobivanja osebnega dohodka samo še dograditi. Na vrsti so torej »drobna opravila«, katerih namen je odpraviti morebitne pomanjkljivosti.

Tudi to je res, da nekatere vzgojnoizobraževalne organizacije združenega dela niso prišle dlje od priprav. Preprosto — čakajo datum, ko bo treba »startati«, in to ni ravno hvalevredno. Medtem ko so si v vzgojnoizobraževalnih zavodih in šolah Požarevca, Kruševca, Kragujevca, Valjeva, Šabca, Veliškega Gradišta in Zaječarja pridobili že precej izkušenj, so ponekod (tudi v Beogradu) zgolj načelno razpravljali o postranskih vprašanjih in »modrovali« o tem, kaj je mogoče in česa se ne da meriti po zakonu o združenem delu. Na teh območjih so šele sedaj začeli izdelovati samoupravni sporazum, zato je povsem stvarno pričakovano, da bo v rešitvah »po kratkem postopku« morje pomanjkljivosti.

Za te jesenske dni je značilna izredno bogata dejavnost. Zato da bi pospešilo sprotne akcije in opozorila na poučne zgledje iz okolij, ki prednjačijo, je uredništvo časnika Prosvetni pregled organiziralo pred nedavnim pogovor za okroglo mizo o temi »Kako vrednotiti vzgojnoizobraževalno delo«. To, kar smo

slišali, opozarja, da so dosedanji izkušnje pri uresničevanju zakona o združenem delu zelo bogate, raznovrstne in spodbudne; marsikatero od teh so žal, premalo znane. Praksa v posameznih šolah je pokazala, da je vzgojnoizobraževalno delo mogoče povsem oceniti z merili, ki jih določa zakon o združenem delu.

Na območju Kruševca so si pridobili že pomembne izkušnje v nagrajevanju po delovnih dosežkih. Največja prednost je v tem, da so se delovni ljudje s področja vzgoje in izobraževanja že privadili na to, da dobivajo osebne dohodke po doseženih rezultatih dela.

»Zelo pogumno smo krenili na pot. Kažipot nam je zakon o združenem delu,« pravijo v kraljevski regiji, kamor spada tudi Kruševac. »Največji točak smo namenili prav kakovosti dela, obseg in zahtevnost pa smo postavili na drugo mesto. Delovni ljudje sprejemajo take rešitve. Skozi kakovost dela smo skušali najti rešitve tudi za strokovno usposobljenost, saj se mora le-ta izraziti prav v kakovosti.«

V vzgojnoizobraževalnih zavodih tega območja prevladuje odločitev, da je treba nagrajevati predvsem prizadevanja za sodobnejši in učinkovitejši pouk, zato da bi znanje, ki si ga učenci pridobivajo, razvijalo njihove ustvarjalne sposobnosti in postalo trajno.

Pri ocenjevanju kakovosti dela v šolah tega območja ne upoštevajo ocene učencev, ker menijo, da ta ni stvaren kazalnik učiteljevega dela. Upoštevajo pa uspeh, ki ga dosežejo učenci na raznih tekmovanjih.

V izobraževalnem centru 25. maj v Valjevu je izhodišče za pridobivanje dohodka in delitev sredstev za osebne dohodke načrt dela. Pravijo, da izvira iz tega načrta obseg opravil, to pa praktično prikazuje stanje in konkretne delovne naloge.

»Dobili smo podatke, da bi bila lahko sestava mesečnega števila ur taka: redni, izbirni in fakultativni pouk bi imeli 79 ur, dodatni in dopolnilni 9, priprave za neposredno delo z učenci 53, svobodne dejavnosti 17, razredništvo 9, sodelovanje s starši 4, delo s strokovnimi organi 9, strokovno, pedagoško, psihološko in marksistično izobraževanje pa 4 ure. To je skupaj 184 delovnih ur,« pravi Dragan Pavlović, direktor tega centra.

Glede na to število ur dobi delavec konkretno nalogo, vsaka opravljena naloga pa pomeni tudi ustrezen del osebnega dohodka. Šteje se, da izražajo doseženi rezultati hkrati tudi obseg, zahtevnost, odgovornost in druge elemente.

TISOČ TOČK V OSNOVNI ŠOLI

V osnovnih šolah na območju Požarevca so naloge, predvidene z načrtom, izločene v devet skupin, ocenjujejo pa se s tisoč točkami, in sicer: redni pouk 500 točk, dopolnilno, dodatno, podaljšano in posebno delo 60, posebni program 20, družbeno koristno in proizvodno delo 40, toliko točk sledi tudi za izpopolnjevanje učiteljev, organizacijo vzgojnoizobraževalnega dela ocenjuje s 60, vse druge dejavnosti pa s 30 točkami.

Zelo zanimive so izkušnje šol z območja Požarevca glede ocenjevanja kakovosti. Ocene ne upoštevajo, pomembna pa je struktura uspeha in tudi splošni uspeh je pomembna osnova. DJOKIĆA PETKOVIĆ

Titova misel in delo v socialistični vzgoji

V začetku decembra bo v Novem Sadu znanstveni simpozij na temo: Titova misel in delo v socialistični vzgoji. To posvetovanje, na katerem bo sodelovalo več kot 250 udeležencev iz vse Jugoslavije, bo posvečen Titovim in našim jubilejem.

Udeleženci simpozija bodo razpravljali o tem, kako uporabiti Titove misli in dela v socialistični vzgoji. Izmenjava izkušenj in mnenj naj bi pripomogla k nadaljnji zasnovi obravnave Titovega dela v vseh oblikah vzgoje in izobraževanja mladine.

Taka zasnova simpozija je zelo pomembna za vzgojnoizobraževalno delo, posebno v reformirani šoli. Najprej bo podan pregled o vsem, kar je tovariš Tit govoril o vzgoji in izobraževanju. Simpozij bo tematsko zelo raznovrsten, zajel bo vsa področja vzgojnoizobraževalnega dela in procesa od predšolskih ustanov pa do visokega šolstva. Po simpoziju bo objavljena posebna knjiga z gradivom s tega posvetovanja, ki jo bo mogoče uporabiti v znanstvenoraziskovalnem in praktičnem delu

SAP Kosovo

Kako ocenjevati učiteljevo delo

Čeprav poteka vzgojnoizobraževalno delo v zadnjem času brez posebnih sprememb, so vendarle šolski kolektivi zelo zaposleni s pripravami pravilnikov za delitev dohodka po delu in delovnih dosežkih — po novih merilih, zapisanih v samoupravnem sporazumu.

Časa je malo, saj bodo morali biti pravilniki čez mesec dni že povsem nared. Delavci v vzgojnoizobraževalnih organizacijah so se pospešeno lotili izdelave novih pravilnikov. Sindikat družbenih dejavnosti pokrajine Kosovo je poslal šolam gradivo, ki vsebuje osnove in merila, po katerih je treba pripraviti pravilnike. Gradivo upošteva te glavne elemente: obseg dela za 42-urni delovni teden, zahtevnost dela, uspešnost pri uporabi delovnih sredstev, ustvarjanje prihrankov pri delu, delovne razmere in kakovost delovnih dosežkov.

Ugotovljeno je, da so izmed teh elementov pri delitvi dohodka in osebnih dohodkov najbolj poudarjeni obseg in zahtevnost dela ter doseženi rezultati. Temeljno vprašanje, ki najbolj zaposluje šolske kolektive, je, kako ocenjevati učno delo ali kakovost dela in delovne dosežke. Kar zadeva delitev po delu, postavlja novi sporazum šole v težavni položaj. Nastaja namreč vprašanje, kako obravnavati izobrazbo, ki je prav gotovo temelj za dobro in uspešno delo v šoli. In še nekaj skrbi šolske kolektive: kje in kako organizirati 42-urni delavnik sedaj, ko šole za to še nimajo možnosti, saj jih dela večina v več izmenah, nekatere celo v treh ali štirih.

Izjave prosvetnih dejavnikov in ravnateljev šol so nekoliko črnoglede. Menijo, da šole ne morejo organizirati 42-urnega delovnega tedna prav zato, ker jim primanjkuje prostora. Na primer: vse tri osnovne šole v Gnjilani, ki imajo skupaj približno 6500 učencev, delajo v treh izmenah (vsaka od šol ima več kot 2000 učencev). Ali pa Osnovna šola Selami Halači, ki je tudi v tem mestu: dela v zelo

dobrih razmerah, vsaj tako pravijo, saj je nova in ima dobre možnosti za pouk. Toda — sedaj ima že več kot 2200 učencev in nekateri razredi so že v tretji izmeni. V Osnovni šoli Vladimir Nazor v Prištini je v 26 prostorih 67 razredov — v treh izmenah, v Osnovni šoli Mustafa Bakija v Prizrenu pa v 17 prostorih 55 razredov — v treh in štirih izmenah.

Takih šol je v pokrajini Kosovo zelo veliko. Zato se sprašuje, kako bo mogoče v takih razmerah zagotoviti učiteljem ustrezne možnosti za 42-urno normalno delo, ki ga bo treba nagrajevati. V nasprotnem primeru šole ne bodo mogle meriti niti količine dela, kaj šele kakovosti, ki zahteva dobre delovne razmere ter vsebinsko razčlenjevanje dela in delovnih dosežkov.

TRD OREH: STROKOVNA USPOSOBLJENOST

Poseben problem je obravnavanje strokovne usposobljenosti, s katero v nekaterih šolah enačijo obseg dela, drugod odgovornost, ponekod pa zahtevnost dela. Šolski kolektivi se zavedajo, da je treba ocenjevati proces in kakovost dela ter delovne dosežke, ne morejo pa odmisliiti kvalifikacije, ki je vsakogar zagotovo za boljše učni proces pa tudi za boljše dosežke v tem procesu. V nekaterih vzgojnoizobraževalnih organizacijah se opirajo na 129. člen zakona o združenem delu, po katerem se lahko upoštevajo strokovna usposobljenost in delovne izkušnje kot elementi delitve osebnih dohodkov samo toliko, kolikor vplivajo na zahtevnost in odgovornost delavčevih opravil in nalog. Glede na to je bolj zahtevno tisto delo, za katerega je potrebna visoka strokovna izobrazba; strokovno usposobljenost enačijo z odgovornostjo in obsegom dela. Tako v nekaterih šolah, kjer so zavzeli to stališče, dajejo prednost strokovni usposobljenosti, čeprav ta sama po sebi ne prinaša točk, upoštevana pa je v elementih obsega dela ali odgovornosti. V razmerah, kakršne so sedaj na Kosovu, menimo, da je bolj upravičeno posebej vrednotiti strokovno usposobljenost, saj delajo v osnovnih in srednjih šolah učitelji z različnimi stopnjami izobrazbe. V nižjih razredih osnovne šole delajo, na primer, učitelji brez potrebne strokovne usposobljenosti, taki, ki imajo učiteljske in pedagoške akademije (diplomanti oddelka za razredni pouk), v višjih razredih poučujejo učitelji, ki imajo gimnazijo ali kako drugo srednjo šolo (pa tudi taki, ki poučujejo občasno in so zaposleni drugod ali pa nadaljujejo šolanje), učitelji z ustrezno strokovno izobrazbo in profesorji.

Nastaja vprašanje: kako ravnati tedaj, kadar poučujejo v kaki šoli isti predmet trije učitelji — eden brez ustrezne strokovne izobrazbe, drugi z ustrezno strokovno usposobljenostjo, tretji pa z visoko izobrazbo (profesor)? Ali je prav, da dobe vsi profili za enake rezultate, ki jih v resnici ni mogoče natančno izmeriti, enako število točk? Povedano drugače: ali je mogoče »uravnati« gimnazijca z učiteljem, ki ima ustrezno višjo izobrazbo, in s profesorjem — če delajo na enakih delovnih mestih. Vemo pa, kako zahtevno delo je pouk in kako zelo lahko vpliva učiteljeva strokovna usposobljenost na kakovost učnega procesa (seveda, če učitelj

prizadevno dela). Ne glede na to, kakšno bo stališče šolskih kolektivov, prevladuje za sedaj prepričanje, da je vzgojnoizobraževalno delo zahteven proces, doseženi rezultati dela pa se ne kažejo samo s kvantitativnimi, temveč tudi s kvalitativnimi elementi, ki so zelo subjektivni in zapleteni. Če torej v tem procesu ne bi upoštevali strokovne usposobljenosti, bi to morda pomenilo ne samo razvrednotenje učiteljskega poklica, temveč tudi vzgojnoizobraževalnega procesa. Nagrajevanje samo po doseženih rezultatih dela, ki jih prav tako ni mogoče objektivno ocenjevati, bi torej v mnogih primerih izenačilo neustrezno usposobljene učitelje s tistimi, ki imajo ustrezno strokovno izobrazbo. Zato več šol predlaga, naj bi delavce z višjo strokovno izobrazbo v vzgojnoizobraževalnem delu tudi bolje nagrajevali. To je tem bolj upravičljivo, če vemo, da je zahtevnost dela v osnovnih ali srednjih šolah podobna in je težko razlikovati zahtevnost dela v enem ali drugem razredu in pri enem ali drugem učnem predmetu.

ZA OBJEKTIVNO OCENO

Glede na to je treba poudariti, da imajo šole težave pri ocenjevanju obsega in zahtevnosti dela. V nekaterih drugih panogah gospodarstva in družbenih dejavnosti je delovne dosežke lažje meriti kot pa v vzgojnoizobraževalnem procesu. In vendar: kadar govorijo o zahtevnosti in obsegu dela, menijo nekateri, da je to delo lažje v nižjih in težje v višjih razredih osnovne šole, drugi pa trdijo, da je dela v nižjih razredih več, v višjih pa je bolj zahtevno. Poudariti je treba, da take in podobne ocene ne temeljijo na znanstvenih ugotovitvah in niso dobljene z objektivnimi in natančnimi merili, ki bi določali obseg in zahtevnost dela.

Največji problem pri pripravi novih pravilnikov za delitev dohodka po delu in rezultatih dela je torej določanje meril in iskanje načina za ocenjevanje doseženih rezultatov dela. Povedano drugače: to, kar je treba ocenjevati kot stimulativen del osebnih dohodkov, je v sedanjih razmerah težko oceniti. Tajnik ene izmed občinskih izobraževalnih skupnosti je med drugim rekel: »Prizadevali si bomo doseči, da bodo učitelji plačani po doseženih rezultatih dela, toda tega ne bo mogoče uresničiti vse dotlej, dokler bo v šolah preveč učencev in dokler svetovalci zavoda za prosvetno pedagoško službo niti enkrat letno ne bodo obiskali vseh šol. To delo pa bi morali opravljati vsak mesec, če bi hoteli učiteljevo delo objektivno oceniti.« Za to, da so testirali tri razrede iz štirih učnih predmetov so na eni šoli v Gnjilani potrebovali 35 oseb (pedagoški svetovalci, ravnatelj in namestniki ravnateljev šol ter drugi strokovnjaki). Nastaja vprašanje: kako je mogoče ocenjevati vsakega učitelja pri vsakem predmetu?

Kvantitativno plat pouka (načrtovanje pouka, učne ure, uporaba učil in podobno) je mogoče izmeriti, toda to ne kaže bistva učiteljevega dela. Nasprotno pa povzroča ocenjevanje kakovosti učiteljevega dela veliko težav, če hočemo objektivno oceniti delovni učinek.

Šole morajo glede na svoje možnosti ocenjevati delovne dosežke, če pa bo to ocenjevanje formalno, bo pokazal šele čas. BEČIR MAHMUTI

RADIO IN ŠOLA

NIŽJA STOPNJA

25. nov. Koračnice
2. dec. Vztrajaj pri začetem delu

SREDNJA STOPNJA

22. in 23. nov. Življenje v starem turškem mestu

VIŠJA STOPNJA

22. in 24. nov. Rock — gledališče in ritem
1. dec. V rojstno mesto naše republike

NENAVADNI POGOVORI

23. in 24. nov.: Nočem biti odličnjak

ZA SREDNJE ŠOLE

Književnost jugoslovanskih narodov

21. nov. Pripovedna proza v Bosni in Hercegovini

28. nov. Ivo Andrić: Most na Žepi

23. in 24. nov. Samoupravljanje s temelji marksizma

1. dec. Samoupravljanje s temelji marksizma

Radijska šola in poklicne šole

Ze več let poučujem slovenski jezik na šolah v Izobraževalnem centru Sava Kranj, med drugimi tudi na poklicni gumarski šoli. Pouk slovenskega jezika pa zaradi posebnosti (ali čudnih rešitev) vključuje tudi estetsko vzgojo. V naši poklicni šoli so povsod učenci z manjšimi intelektualnimi sposobnostmi, največkrat tudi socialno ogroženi in kulturno prikrajšani. Učni načrt nam je odmeril skromno število ur (2 do 3 tedensko), ki jih je treba čim bolj izkoristiti. Tesno smo povezani z delovno organizacijo, zato vemo, da našemu učencu ne zadostuje le pozitivna ocena, ampak da mora biti kot delavec usposobljen za ustvarjalno delo — delavec, ki bo tudi samoupravljalec, porabnik materialnih in kulturnih dobrin.

Ob takem spoznanju je učitelj slovenskega jezika v težkem položaju — manjka nam ustrezno berilo, slovnica je pretežka, in sploh... Radijske šole so dobro-

došel pripomoček, včasih celo edina rešitev.

Program radijskih šol sem zasledovala že dalj časa, vendar radijskih šol nisem mogla poslušati, ker sem bila na delovnem mestu ponavadi od 6. do 14. ure.

Leta 1973 smo kupili magnetofon in ker mi je ustrežljiv sodelavec več let snemal nekatere radijske šole, imam danes že precej tega gradiva. Pri načrtovanju snemanj nama je bila v veliko pomoč brošura radijske šole. Žal sem prepozno dobila več magnetofonskih trakov, da bi posneli na en magnetofonski trak radijske šole s podobno tematiko, kar olajša uporabo.

Kako in koliko pri pouku uporabljaj posnetke radijskih šol?

Veliko sem uporabljala predvsem posnetke za estetsko vzgojo — komentirana glasbena dela (npr. Marjan Kozina — Bela krajina; Benjamin Britten — Vodnik po orkestru za mlade poslušalce).

Ponavadi smo poslušali radijsko šolo po uvodni uri o glasbeni umetnosti kot eni od zvrsti umetnosti. Pred poslušanjem radijske šole sem učence opozorila na nekatere težave, ki jih bodo morda imeli z razumevanjem komentarja. Prosila sem jih, naj si zapišejo nerazumljive besede ali stavke, da bi se tudi o tem pogovorili. Včasih je bilo treba to razložiti že kar med oddajo. Učenci velikokrat niso razumeli tujk, te smo kasneje ali sproti pojasnili v pogovoru ali pa smo si pomagali s slovarjem tujk.

Torej, pred poslušanjem radijske šole sem vedno napravila primeren uvod; učence sem spodbudila, da so oddajo pozornost poslušali. Včasih so dobili tudi kako konkretno nalogo — zapis ali ugotavljanje dejstev, problemov.

Oddajo o Britnovi skladbi Vodnik po orkestru za mlade poslušalce so spremljali s skico, ki prikazuje razporeditev simfoničnega orkestra (v 20. stol.) za najboljše mešanje glasov. Enkrat smo po taki učni uri z učenci potem poslušali tudi koncert radijskega simfoničnega orkestra.

Kot samostojno učno uro smo večkrat imeli radijsko šolo, ki je obravnavala jezikovno ali literarno temo. Seveda je bila taka učna ura organsko vključena v snov kot neka poživitvev, priložna sprememba. Opazila sem, da so bile te radijske šole malo težje za učence, predvsem zaradi številnih tujk ali pa zato, ker so bili učenci prikrajšani za kulturo. Še bolj se je pokazala njihova nemoč (ali tudi lagodaost), ko je bilo treba povezovati snov slovenskega jezika z drugimi znanji, npr. zgodovino, zemljepisom, naravoslovnimi vedami, itd.

Radijske šole sem včasih uporabljala tudi pri razrednih (ali

mladinskih) urah za obravnavo takih vprašanj, kot so uspešno učenje, spolna vzgoja. Tudi v teh primerih so bile radijske šole organsko vključene v obravnavano snov.

V vsakem primeru pa smo ne glede na snov po poslušanju posnetka povzeli bistvo — česa smo se naučili, kaj smo spoznali, kako bomo to lahko koristno uporabili.

Moram pa povedati, da je mnogo radijskih šol strokovno koristilo samo meni, ker nekako niso sodile v razred (prezahtevna raven, neustrezna snov). Mislim celo, da marsikateri nisem ne poslušala ne posnela, ker ni bilo časa. Pri izbiri radijskih šol, ki naj bi jih posnela, mi največ koristi brošura Radijska šola, ki večinoma dovolj izčrpno predstavi obravnavane teme. Tako se lahko pravočasno pripravim, kdaj in kaj bom posnela. Težava je le v tem, da skoraj ni šolskega leta, da bi jo dobila pravočasno in marsikdaj zamudim začetek kakega zanimivega ciklusa. Za snemanje uporabljaj svoj radio, ki ga prenašam sem in tja, kar ni prijetno.

Mislil, da prav učitelji na poklicnih šolah še premalo vedo o uporabnosti radijskih šol, pa naj bo to kot samostojna učna ura ali kot strokovno izobraževanje (npr.: sodobna jugoslovanska književnost). Vzrokov za to je prav gotovo več — slaba opremljenost poklicnih šol, premalo spodbud za strokovno izobraževanje in tudi neobveščeno — ne spominjam se, da bi nam kdorkoli praktično prikazal to možnost.

Prepričana pa sem, da tudi starši šolskih otrok premalo vedo, koliko in v čem bi te radijske šole koristile njim samim in njihovim otrokom. Nenavadni

pogovori so staršem lahko dragocen svetovalec pri reševanju vzgojnih problemov, njihovim otrokom pa (skoraj neizčrpen)

vir informacij, kar jih lahko mimogrede bogati in utrjuje njihovo samozavest.

TEREZIJA PIVK

Izgnani otroci

Naše oddaje velikokrat obravnavajo problematiko, dogodke iz narodnoosvobodilnega boja, vendar pa o številnih Slovincih, ki so bili že aprila, maja, junija in kasneje izgnani v Srbijo, na Hrvaško ter v Bosno in Hercegovino, še nismo govorili. Nikoli še nismo omenili otrok, starih 9, 10 ali 11 in več let, ki so skupaj s starši preživeli v izgnanstvu cela 4 leta. Zato smo se odločili, da bomo ob letošnjem 29. novembru to pomanjkljivost popravili in med praznične oddaje uvrstili oddajo o izgnanih otrocih.

Oddaja bo na sporedu 30. novembra, ob 14. uri na II. programu. V njej bodo nekateri izgnanci, ki so bili leta 1941 stari 10, 11 let, torej »izgnani otroci«, pripovedovali svoja doživetja, vtise in

bojazni iz tistih usodnih dni. Pripovedovali bodo o dogodkih, ki so jim še po petintridesetih letih ostali v spominu, o majhnih doživljenjih, ki so jih pretresla, razčlajala ali razveselila. Spominjali se bodo sprejema v novih krajih, pripovedovali bodo o tem, kako so se tam znašli, kako so se spoprijateljili s tamkajšnjimi otroki, skratka, kako so tam živeli. Govorili pa bodo tudi o stikih, o prijateljstvu, ki se je takrat stikalo in ostalo tako trdno, da traja še danes. Takrat, pred 35 leti, se je tudi med temi izgnanimi otroki in njihovimi novimi prijatelji v Srbiji, na Hrvaškem, v Bosni in Hercegovini stikalo bratstvo in enotnost naših narodov in narodnosti, ki je temelj naše socialistične domovine.

Rock-gledališče in ritem (odlomek)

Rock glasbi je uspelo ustvariti zelo močno izkustvo obreda; to izkustvo vključuje občutek pri poslušalcih, da so v resnici del dogajanja. Ni pa ji uspelo tega izkustva preseči, prebiti zaprte oblike in svojo silovito vitalnost usmeriti navzven.

Razlaga, ki se ponuja na prvi pogled, je ta, da pač poslušalci niso bili dovolj dojemljivi za tovrstna sporočila; nekaj podobnega bi se vsaj dalo sklepati iz posnetka, ki smo ga poslušali. Vendar je takšna razlaga površna, saj ostaja le pri zunanem videzu. V resnici je neuspeh na tem področju spet posledica notranjega protislovja same rock glasbe. Kakor ima rock koncert kot obred svojo nenapisano, a trdna pravila, ima trdna pravila tudi odnos med proizvajalci in porabniki, ki katera je vključen rock kot parobno blago. Te primerjave

seveda ne smemo jemati dobesedno: ne gre za enakost, ampak samo za omejeno vzporednost, analogijo. Tako nam ta primerjava lahko rabi samo za ponazoritev.

Slišali smo že, kako je rock v precepu med svojo vlogo stroja za dobiček in delom določenega načina življenja. Uklenjenost na eni izmed temeljnih ravni, in taka je gotovo raven družbene resničnosti, pomeni tudi uklenjenost na drugih ravneh, kakršna je npr. raven posameznih skladateljskih prijemov ali pa raven obravnave besedila. Velja pa tudi nasprotno: prebijanje okvirov obreda kot igre bi že pomenilo začetek prebijanja uklenjenosti rocka v zakonitosti tržišča. Tega pa rock znotraj svojih meja ni mogel uresničiti. Za ponazoritev navedimo primer.

ARMADA SMO VSI

Človek, kultura in splošni ljudski odpor

Temeljno načelo splošnega ljudskega odpora je, da ni naperjen proti nikomur, odločilno pa je tudi to, da ne gre le za človeka kot subjektivni dejavnik vojne, temveč tudi za veliko pomembnih motivov, za katere se bo ta človek bojeval. Prav ti motivi so izredno humani, saj vsebujejo obrambo človekovih svoboščin.

»Obrambna moč naše domovine je odvisna od organizacije in pripravljenosti celotne družbe za obrambo vseh njenih človeških in materialnih zmogljivosti.« je še posebej poudaril tovariš Tito, ko je bil imenovan za prvega doktorja vojaških ved in opozoril na prizadevanja pri krepitvi splošnega ljudskega odpora. V tem duhu in v skladu z vsem revolucionarnim in socialističnim samoupravnim razvojem naše skupnosti se tudi usmerjajo in pripravljajo za obrambo vsi naši delovni ljudje, združeno delo, družbenopolitične organizacije, družbenopolitične skupnosti in šole, sleherni občan od najbolj ranih let do pozne jeseni življenja.

Zasnova in narava osnovnega izobraževanja se v vseljudski vojni zagotovo ne bosta spremenila, spremenili pa se ne bodo tudi nekateri drugi temeljni tokovi političnega, družbenega, gospodarskega in kulturnega življenja. Osnovne šole bodo nadaljevale svoje delo; pri tem je še posebno pomembno, da sistem osnovnega izobraževanja zajame vse mladi rod in da vzgojnoizobraževalni zavodi delajo v skladu s splošnimi zahtevami: da se neposredno vzgajajo domoljubje, krepijo borbenost in usposabljanje za nekatere oblike oboroženega odpora. Pouk predmeta obramba in zaščita dobiva vedno pomembnejše mesto, prav tako pomembne pa so tudi številne športne organizacije, taborniki, gasilci, člani RK in drugi. Kultura ima pri krepitvi splošnega ljudskega odpora, tako v miru kot v vojni, še posebno mesto. Tej temi so na nedavnem posvetovanju v Novem mestu namenili veliko

pozornosti. Dosedanja praksa je namreč pokazala, kolikšna je lahko vloga kulture na številnih področjih družbenega ustvarjanja.

KULTURNO GIBANJE IN ZAVEDNOST

Splošna ljudska obramba in priprave nanjo so široko, ne samo politično, temveč tudi kulturno gibanje; to je zavednost ljudi o tem, da je nujno povečevati obrambne moči vsega ljudstva. Tisti, ki se zaveda, da mora braniti vrednote svojega naroda in kulture, pa je močan tudi brez orožja.

Prav zato mora kultura najti svoje mesto v načrtih splošnega ljudskega odpora. V središču obravnavanega odnosa med kulturo in splošnim ljudskim odporom je človek kot glavni subjekt in hkrati tudi največja vrednota. Razumljivo je, da ostaja ob vsem tem človekova svoboda temeljni pogoj za ustvarjanje.

Armada smo vsi! (Foto: T. Urbas)

PO NOVIH POTEH

Tudi kultura v enotah JLA je krenila po novih poteh. Odveč bi bilo morda te trditve podkrepiti

s številkami, kajti tudi številke velikokrat ne predstavijo vse dejavnosti.

V ljubljanskem armadnem

Armada smo vsi! (Foto: T. Urbas)

Armada smo vsi! (Foto: T. Urbas)

območju in v vseh oboroženih silah JLA je kulturno življenje izredno razgibano. Dejavnosti so pestre, vsebina dobro premišljena in zasnovana v načrtih, ki so pomembni za prebujanje in spodbujanje nagnjenj do kake zvrsti kulture.

Prav v zadnjem času so bili v naši republici zgrajeni številni domovi JLA, ki so že postali pomembna središča zbiranja in izobraževanja vojakov in starešin. Ponekod so že začeli ustanavljati četne vojaške klube, kar je nedvomno še en korak naprej na področju kulturnega in zabavnega življenja v enotah.

VEDNO NOVI DOSEŽKI

Vojaki in starešine ljubljanskega armadnega območja že več let uspešno pripravljajo številne tradicionalne akcije. Med te spadajo: Mladost v pesmi, besedi in spretnosti, Odličje 22. december, Najboljši vojaški klub in knjižnica, Izbiramo najboljšo enoto itd. Poleg tega ima še vsaka vojašnica akcije in tekmovanja s svojega področja življenja in dela. Uspehi torej ne morejo izostati. Sleherno leto se lahko pohvalijo z novimi dosež-

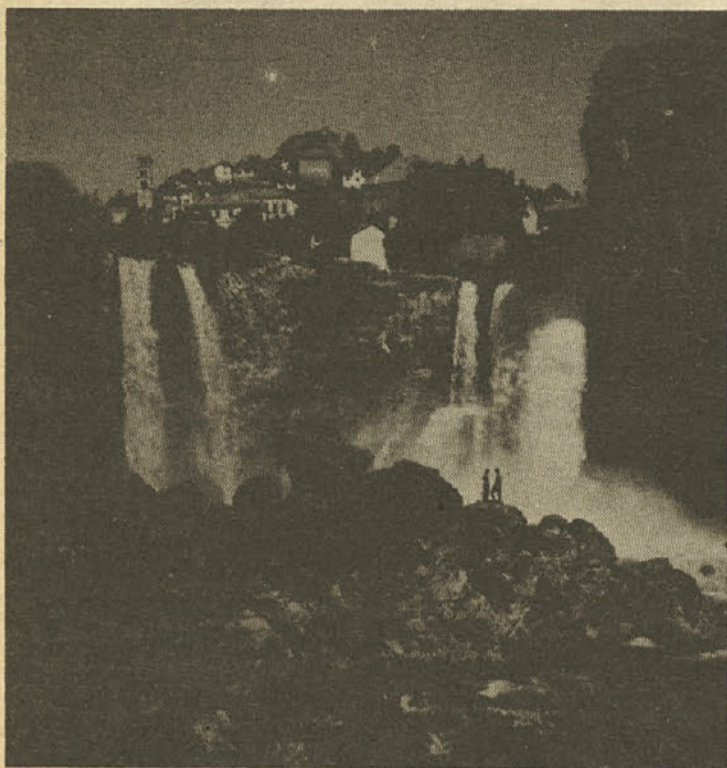
ki. Klub vojašnice Ivan Cankar z Vrhnik je prejel lani »malo plaketko« za vsestransko kulturno dejavnost. Poudariti je treba, da povsem zasluženo, saj v vojašnici redno dela kar trinajst sekcij: novinarska, dramska, glasbena, folklorna, zborovska, recitatorska, vojaška univerza in še šest športnih sekcij. Vsak izmed vojakov je član ene izmed njih ali pa dela kar v več sekcijah.

Zgled dobrega sodelovanja s civilnim prebivalstvom je enota Ratomira Djokovića. Domačini v Gočah in Lozicah pod Nanosom jih dobro poznajo. Medse jih sprejmejo kot svoje. Tudi vojakji jim ne ostanejo dolžni. Pomagajo jim pri številnih delih v krajevni skupnosti, skoraj nikoli pa ne mine praznovanje, ne da bi bili v zabavnokulturnem programu sodelovali tudi vojakji te enote.

Človek, kultura in splošni ljudski odpor dobivajo v naši družbi iz dneva v dan večje razsežnosti. Naša doktrina splošnega ljudskega odpora temelji na človeku, na nas. Vedno znova se potrjuje resnica: Armada smo vsi.

TONE URBAS

Umetniška beseda ob dnevu republike

Ob vznožju slapov v J jcu (Foto: Jože Mally)

Janez Vipotnik

Rodna letina

Popoldne se je otopilo. Po nebu so se razigrano lovili majhni beli oblaki in se izgubljali v brezmejni modrini kakor ovčke na planini. Sončna svetloba se je plašno, obotavljivo prelivala med drevjem. Prve šmarnice so sramežljivo dehtele v podrast. Bodeče brinje je sinje zeleno blestelo po resavi. Za plotom se je pretegoval maček, ves krmežljiv od ponočnega svatovskega ravsa.

Med gostilno in farovžem so se v dvojnih vrstah v obliki črke U razvrstili štirje bataljoni. Trije domači in en hrvaški, bataljon proletarske brigade. Razlike med njimi skorajda ni bilo opaziti. Pač! Hrvaški partizani in partizanke so bili bolj enotno oblečeni. Domala vsi so imeli sive uniforme bivše jugoslovanske vojske in titovke na glavi. Domači partizani so bili na pogled bolj pisani. Civilne obleke so se mešale z uniformami, sivimi, zelenimi italijanskimi, nemškimi, črnimi gestapovskimi in celo z gasilskimi oblečili. Nekaj deklet je imelo krila. Tudi pokrivala so bila različna, titovke, navadne kape, barretke, železničarske kape in tu in tam klobuki s povešenimi kraji. Puške so jim ohlapno visele na ramenih in mitraljezi so postavili svoje zbrojevke pokonci pred seboj in jih objemali z rokami.

Sredi med njimi je stal pravi, resnični top. Stal na dveh kolesih kakor ciza, s črno cevjo, ki je mrtvaško zevala, obrnjena rahlo navzgor proti nebu. Ob njem so stali topničarji, se malomarno razgovarjali in nekam zviška gledali razvrščene partizane.

»Se bo obnesla tale reč?« je vprašal Marij komisarja in kimmil z glavo proti topu ter napenjal jermene svojega lahkega minometeta, ki ga je nenehoma nosil na ramenih, odkar ga je dobil pred nekaj dnevi.

»Bomo videli, mislim, da se bo,« mu je odgovoril.

»Veš, kaj je top?« se je Vasja omalovažujoče obregnil obenj. »Vem, da niso mačkine solze,« se je na vsa usta masmejal Marij. »Dovolj dolgo sem služil vojsko. Zanima me, kako bo pomagal nam, ki smo tako gibljivi, ali če rečem po načelniško, manevrski?«

»Brez topa ne moremo stolči bunkerjev.«

»In če jo moramo na hitro popihati, kaj bomo s topom? V nahrbtnik ga ne moreš silačiti. Ga bomo pustili?« je Marij vrtal za odgovorom.

»Če imaš top,« je počasi odgovarjal Vasja, »če imaš top, moraš prav vse predvideti, da ga ne izgubiš.«

Marijeva vprašanja niso čisto od muh, je pomislil komisar. S topom ne moreš teči kakor s

puško ali mitraljezom. S topom tudi ne moreš po vseh tistih poteh, po katerih se lahko zrine človek. Poleg tega morata top vleči dva konja in najmanj ena mula mora nositi municijo. Res je za partizansko taktiko top okorno in neprikladno orožje, toda kljub težavam je vsem razganjal srce od ponosa. Prvič bo top pomagal v napadu. Sovražniku bodo vrnil kanček tistega, kar so morali doselej sami doživljati: nenehno obstreljevanje z granatami, če so Italijani le zasluhili, kje so partizani. Zdaj jim lahko vrnejo milo za drago. Granato meni, granato tebi! Tudi Italijani bodo okusili drgetanje drobvoja, ko presunljivo zažvižga granata, ko potegneš glavo med ramena, ko se sploščiš k zemlji, ko čakaš in moleduješ, da ti ne bi priletela na križ. Ne, ne, ne gre primerjati dobrih strani topa s slabimi. Težave gor, težave dol, kanon je le kanon!

Štab brigade je zavil okrog vogla. Pred gostilno so se ustavili. Vaščani so viseli na oknih. Partizani so se umirili. Motrili so petrico. Kdo bo govoril? Komisar, tako kot ponavadi? Ne! Komandant je stopil dva koraka naprej. »Tovariši!« se je zadržal in oči so mu vroče sijale.

»Jutri je prvi maj, praznik delavcev in mednarodnega proletariata. Ze dolgo vrsto let ga praznujemo delavci po vsem svetu kot dan naše solidarnosti. V stari Jugoslaviji ga nismo smeli javno praznovati. Če si bil za prvi maj okinčan z rdečim nageljnom, si tvegala, da te zapro,« je zažugal s kazalcem. Stal je trdno, na široko, kakor da bi bil usidran v tla, kakor da bi imel korenine do središča zemlje. Med govorjenjem je sunkovito pogledal po partizanih in nenehoma mahal z rokami. Beseda mu je tekla, kakor da jo je namazal z oljem. Partizani so strmeli vanj, mu viseli na ustnicah.

»Zdaj smo na osvobojenem ozemlju. Naš boj nam omogoča, da nemoteno slavimo veliki praznik. Slavimo tako, kakor nam borcev za svobodo pritiče. Ne samo z besedami in pesmijo. Slavimo z bojem. Zato bomo noč napadli sovražno postojanko. Napadli in uničili italijansko posadko in njihove domače hlapce,« je dvignil svoj glas, suval s pestmi v nebo, stresel košato črno grivo, se ves širok dvigal na prste, da bi mu med nogami lahko skoraj zapeljal voz sena.

»Zdaj nas bo mrzki okupator pregazil s svojim škornjem,« je zlobno zašepetal Vasja.

»Tih!« ga je ukorila Marta. »Napadli bomo mrzkega okupatorja,« je nadaljeval, »ki je s svojim fašističnim škornjem pre-

gazil našo deželo, in belogardiistično svojat, ki se je spela z njim. Prepričan sem, da boste vi, partizani, pravi in resnični borci za svobodo in pravico, častno izpolnili svojo nalogo. Izpolnili tako, kakor zahtevata od nas glavni štab in centralni komite Komunistične partije!«

Bolj ko je govoril, bolj se je razvnel in glas mu je bobnel, polnil trg, odmeval v srcih.

»Pokažimo fašistom in izdajalcem, kdo je gospodar na slovenski zemlji! Iztrebimo zakletega sovražnika iz naših svetih tal. Izpolnimo svojo domovinsko dolžnost!« je pozival borce.

»Hočemo!« so se zadržli partizani.

»Maščujmo zločine okupatorja!«

»Hočemo!«

»Smrt fašizmu!«

»Svobodo narodu!« je odmevalo nad vasjo.

»Naprej, nad postojanko!« je kriknil povelje, si obrisal znojno čelo, potegnil titovko iz žepa in jo potisnil na glavo.

Komandanti bataljonov so sinknili povelja. Topničarji so pripeljali konja in ju zapregli pred lafeto. Harmonikar je zaigral Hej brigado. Partizani so se premaknili. Iz prvega bataljona se je izvila predhodnica in krenila iz vasi. Pet minut za njo je odrinil bataljon z zastavo na čelu. Za njim drugi, nato konji s topom in spet oba bataljona.

Sonce je z zadnjimi žarki oškropilo kolono in nenehoma daljšalo njene sence, da je človek dobil občutek: cela dolina gre v napad. Kakor da jih je veliko več, kot jih je bilo v resnici. Nenedoma je komisarja spreletelo: spremljajo nas sence padlih. Tistih, ki so bili ubiti med vojno, pa tudi tistih, ki so izgubili življenja v boju za pravico v stari Jugoslaviji. Stavkajočih, demonstrantov, revolucionarjev. Tistih, ki so ta boj začeli že davno. Njihove sence množijo in krepijo naše vrste! To je dobro znamenje, zelo dobro!

Ti boga, kakšen miroljuben prizor, je dvignil oči, ki so vročično tipale, in prsi so se širile. Kakor da bi bili namenjeni na ranjanje. Kakor da gre do na pir. Na znamenito prireditev onkraj

Ivan Minatti

Pri nas

Pri nas je mraz in mrak in kup sten. Med stene smo ujeti kot mrlič med deske krste. Tu ni ne smeha ne veselih lic. Nad nami noč in dan izteza smrt kočene prste.

Pod oknom se glasé odmerjeni koraki straže. Za hip čez stene šine mračna senca bajoneta, da vse se stisne v nas. Skoz okno se smehlja v obraz nam le izsekan kos modrine.

Ti moj dekli!

Kako pogrešam tvojih toplih rok. Z očmi sem se prilepil na železni križ rešetke in čakam, čakam, kdaj zagledam med železjem te preklete kletke pramene tvojih rjavih las.

Pridi, da ti zazrem v oči in ti iz njih izsrkam žarke sonca, da v njih zaslutim vonj poletnih rož in pesem vetra, ko čez travnike beži.

Saj tu pri nas ni cvetja, ne poletja, ne modrine: ko da se je ustavlil čas. Od hipa pa do hipa nam čez črne stene le mračna senca bajoneta šine.

hriba. Na množičen shod. Kakor da ni vojne. Samo top sredi vrste kviri miroljubno podobo. In puške seveda in mitraljezi, ki so jih nosili partizani na ramah kakor kose. Da, kakor kose. Saj so kose! Smrtne kose. Z mrakom bodo spet kosile. Koliko onih, ki se v postojanki živčno pripravljajo na sprejem, bodo pokosile? Pa tudi koliko veselih fantov in deklet, ki gredo zdaj zavravnano po cesti, jutri zjutraj ne bo več med živimi. Toda vojna je vedno takšna. Vojna vedno terja. Življenja in žrtve. Hudo je, če terja življenja, ne da bi vedeli, zakaj. Vendar ta vojna, narodnoosvobodilna, je drugačna. V njej natančno veš, čemu kri in žrtve. So v prejšnjih vojnah vedeli? Je oče vedel, za kaj se je boril v prvi svetovni vojni? Avstro-Ogrska država ga je mobilizirala. S sedeminosemdesetim regimentom je bil poslan v Bosno, kjer se je moral pod vodstvom generala Potioreka bojevati proti srbski vojski. Ali je bil Potiorek? Da, Potiorek. Čisto majhen možic je bil, je pravil oče, glavo je imel naravnost skrito pod kapo. Bali so se ga kot hudiča. Kakšne čudovite, grozljive pripovedi! Zlasti kadar je prišel Bočko na obisk. Kje je bila glavna bitka? Pri Krivi Jeri, da, pri Krivi Jeri. To je bilo umišljeno ime za hrib, ki je spominjal regiment na kdove katero Jero. Tamkaj je bil Bočko ranjen v palec leve roke. Brazgotinasti palec ga je vedno navdal s tiho grozo in neverjetno radovednostjo. Lopatasto razširjen je imel prekran noht, dvakrat zaobljenega kakor zemlja ali sliva, kadar se priroda poigra in združi dva sedeža. Oče je bil ranjen pri Tuzli. Ustreljen skozi glavo. Čisto od blizu. Krogla je šla na koncu nosu v glavo in mu na temenu izstopila, ne da bi ranila kost. »Preveč od blizu me je, dva, tri metre, ko ima krogla največjo udarno moč in ne krene ne na desno ne na levo, ne navzgor in ne navzdol. Zato mi tudi mesa ni odrgala.«

Iz prevezovališča so ga odpeljali v bolnico, v Karlovac. Tamkaj je ležal osem mesecev. Potem so ga odpustili domov kot stalno nesposobnega. Takrat se mu je to zdelo, otroku, nekaj nesposobnega. Kakor da je njegov oče manj, kot so drugi, da so mu storili krivico.

Dragan Božič

Deček je vrgel kamen

Deček je vrgel kamen

Deček je vrgel kamen

Neznanec se je zdaj oddaljeval z enako naglico, kot se je malo prej približeval. Kaj kmalu se je izgubil med šilastimi griči, ki so bili posejani na severnem koncu doline. Ko ga nisem mogel več videti, sem stekel k seniku.

»Vsak čas bodo tukaj četniki!« sem skoraj zavpil skozi špranjo v seniku.

»Četniki?«

»Tako mi je dejal možki, ki je prišel mimo. Videti je bilo, da je naš in da je dober. Vem za izvrstno skrivališče, toda kaj, ko ne moreva gor, prestirno je za tvojo nogo. Tudi k potoku ne smeva, saj se lahko utaborijo ob vodi.«

»Ostala bom tukaj. Prekrij me s senom,« je bila odločna deklica. »Ostala tukaj? To ni dobro...«

»Si pozabil, da ne morem hoditi?«

Iz daljave se je že slišalo topotanje konjskih kopit. Ozrl sem se proti gozdu in zagledal razpotegnjen oblak prahu, ki se je dvigal nad rumeno cesto. Pred oblakom sem videl skupino črnih konj. Bližali so se v galopu. Nemudoma sem zlezal v senik in čez deklico nametal nekaj otepov sena. Hitel sem na vso moč.

»Boš imela dovolj zraka?« sem še hotel vedeti.

»Dobro bo.«

»Zdaj pa grem, vendar ne bom daleč. Ne boj se, vojaki bodo gotovo šli mimo. Rumeno leži v visoki travi, iz katere ga ni mogoče videti. Oba sta dobro skrta.«

Dane Zajc

Ljubim ta čas

Ljubim ta čas, ko riše plamen z ognjišču po stropu in stenah prastare podobe miru.

In tvoj šepet. Kot da je misel spregovorila z mislijo. Kot da se je misel zazrla misli v obraz in se nasmehnila z očmi.

Ljubim ta čas, ko žerjavica ugaša na ognjišču in ko dve telesi omahneta, sklenjeni v objem, pod molčečimi sencami, ki sklepajo nad njima dobrotljive roke.

Vida Taufer

Bratu

Sneg je pršil, droben sneg, naglo prekrival dolino, ti pa motril z bolečino belih molčeči si breg.

Kruto prijeli so vas, ko ste po cesti hiteli, upanje vsako vam vzeli, kratko odmerili čas.

Že so vas gnali od tod, preko dobrane do hoste. Tih snežinke so goste pot vam belile povsod.

Stali ste, nisi drhtel, že se je puška sprožila, krogla ti prsi prebila, padel si, sneg je pordel.

A zažarel je spomin, ki si ga nosil v globini: jasno na snežni belini se je prikazal tvoj sin.

Ti pa privid si objel, rahlo ga dvignil na roke, trepetajoče in sloke, sina si k srcu prižel.

Spet sta na ljubljeno pot šla skoz domače gozdove, spet so lepote se nove vama odkrile povsod.

V snegu krvava je sled vedno groznejše rdela, že so ti usta sinjela, tiho zapuščal si svet.

Zadnjič so preko dobrih tvoje oči zastrmele, padle koprene so bele, srčni utrip je zastal.

Dane Zajc

Rumeni veter

Rumeni veter v sivem polju. V temno zeleni reki. Rumeni veter z naročjem, polnim nemirnih vran.

Rdeče drevo v sivem polju. Samotno drevo pod modrim nebom.

Tiho drevo v tihem polju.

Prgišče vran je vrgel rumeni veter v rdeče drevo. Za hip so obvisle na vejah kakor težki črni grozdi.

Potem so frfotale v rumenem vetru skozi čelo, skozi prsi in skozi naročje rdečega drevesa.

V jesen se sklanja čas, so kričale.

Rumeni veter v sivem polju. Rdeče drevo v rumenem vetru. Rdeče drevo, samo, in vrane na obrazu poznega dne.

Svetlana Makarovič

Svitanice

Svitanice, čas meglen, daljne zvezde, pot steklen. Smolenica, plamenica, proti grehu priprošnjica.

Kaj vam pravim, sosed vi, vaša bakla ne gori. Dolga zima, sosed mlad, grenka misel na pomlad.

Vrbovica, muževnica, prva spomladanska ptica. Tam, kjer je slovo jemal, je pelinov grm pognal.

»Torej nisem ujel zverinice, ampak pravega pravcatega volka. In če sem ujel volka, je to drago cena lovska trofeja. Trofejo pa si bom seveda obdržal za spomin.«

»Tukaj se bomo utaborili,« je dejal eden izmed četnikov, ki je imel še posebno dolgo brado.

»Pripravite drva za ogenj. Kuhinjo bomo postavili kar na dvorišču,« je dodal bradač, ki me je ujel. Nato me je premeril s pogledom in vprašal:

»Imaš v hiši peč?«

»Imam, vendar ni dosti prida. Zelo počasi se razgoreva.«

»Saj pravim, vi reveži res nič nimate!« se je posmehnil bradač. Vojaki so medtem razjahali. Konje so privezali na mlado drevje in se razkropili po opravkih. Dva četnika sta se razgledala po dvorišču.

»Tukaj je drv, kolikor hočete,« sta zaklicala.

Vztrepetal sem po vsem telesu. Tista dva na dvorišču sta medtem umolknila. Očitno sta preiskovala hišo. Tudi Rumenco se ni oglasil. Trepetal sem, da bo vsak hip zalajal. Če bo zalajal, bo to pomenilo, da sta se četnika preveč približala seniku. V glavi mi je zasumelo ko v panju. Najbrž sem zato prebledel.

»Se česa bojiš?« me je vprašal bradač.

»Da, bojim se.«

»Koga pa se bojiš?«

»Vojakov. Toliko vojakov je.«

Pesem živi

Pesem je tista, ki nas spremlja od rojstva do smrti. Matere še vedno pojejo uspanke svojim otrokom. Z otroki pojo vzgojiteljice v vzgojnovarstvenih zavodih in učiteljice v šoli. Menda ni šole v Sloveniji, ki ne bi imela vsaj enega pevkega zbora. In če pogledamo vsakdanje življenje: naše delovne dni spremljajo pesmi radia in televizije od jutra do večera.

Pesem pa ni samo spremljevalka — pesem je tudi naša moč: dviga nas v dnevi osebnih težav, vemo pa tudi, kaj nam je bila (in kaj pomeni drugim narodom) v časih velikih preizkušenj. Razumljivo torej, da skušamo čim bolj slovesno proslaviti 100-letnico rojstva Emila Adamiča, slovenskega skladatelja in glasbenega pedagoga. Osrednja proslava bo na Dobrovi pri Ljubljani, v skladateljevem rojstnem kraju (pobudo zanjo je dala osnovna šola), dne 17. decembra — začetek ob 15. uri. Sodeloval bo otroški pevski zbor dobrovske osnovne šole, nastopilo bo učiteljski pevski zbor Emil Adamič, na koncertnem delu bodo zapeli tudi združeni pevski zbori pod vodstvom Radovana Gobca. Na skladateljevi rojstni hiši (to je po domače Testinarjeva hiša poleg združnega doma) bodo odkrili spominsko ploščo (skladatelj se je rodil 25. XII. 1877 in umrl 6. XII. 1936). Slavnostni govornik bo ravnatelj gimnazije Ivan Cankar v Ljubljani Miloš Poljanšek, življenjsko pot in delo Emila Adamiča pa bo orisal profesor Cvetko Budkovič.

Skladatelj oče je bil učitelj in glasbenik, ki je tedaj služboval na Dobrovi. Tudi svojemu sinu je dal osnovno glasbeno vzgojo. Emil je šel po očetovih stopinjah. Učiteljeval je v Medijskih Toplicah pri Zagorju, v Kamniku in Trstu. Med vojno je bil ujetnik v Taškentu, po I. svetovni vojni je študiral na tržaškem in ljubljanskem konservatoriju. Nato je 11

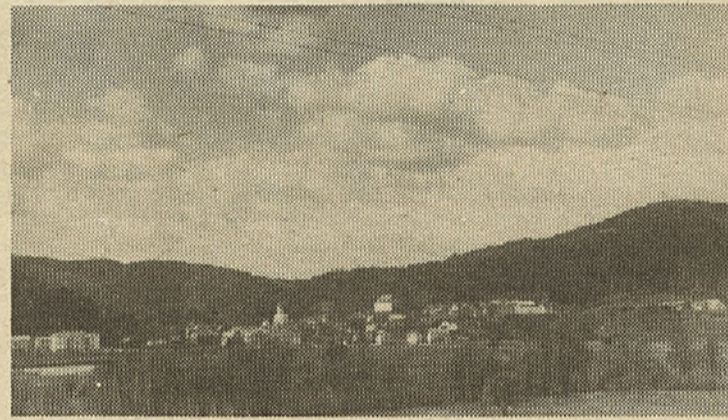
let učil na ljubljanskem učiteljski-ču. In pisal glasbo, največ za zборе. Knjiga »Zgodovina glasbene kulture v Jugoslaviji« poučarja, da so njegov glasbeni govor razumeli tudi preprosti ljudje. Njegovo delo obsega več tisoč skladb in mnoge med njimi so postale ljudem tako blizu kot narodne pesmi. Posebnost so njegove skladbe za mladinske zборе. Tem je dal nove smernice in začel dejavno obdobje v razvoju mladinskega področja slovenske glasbene literature.

Skladatelj Emil Adamič

Razumljivo, da nosi učiteljski pevski zbor njegovo ime. In da s takim uspehom prepeva toliko njegovih pesmi. Naj naštejem nekatere: Vragova nevesta, Kresovale tri devojke, V snegu, Zapuščena, Zabučale gore, Vsi so prihajali in mnoge druge. Pred dvema letoma je učiteljski pevski zbor stabil petdesetletnic. Med njegovimi ustanovitelji sta bila tudi Emil Adamič in Srečko Kumar, ki je potem dolga leta umetniško vodil zbor, Adamič pa je bogatil njegov spored s svojimi skladbami. Predvojni dirigenti so bili še: Adolf Gröbming, Milan Pertot, Pavel Šivic in Drago Sijavec. Po II. svetovni vojni, ko je

zbor pretrgal svoj kulturni molk in je takoj spet zapelo 97 pevcev — učiteljev, so zbor vodili: Rado Simoniti, Jože Gregorc, Jože Hanc, Marko Munih — in zdajga že 10 let vodi Branko Rajšter (svetovalec za glasbeni pouk organizacijske enote Zavoda za šolstvo — Maribor). Letos so priredili deset večjih koncertov in štiri spominske nastope ob 100-letnici rojstva Emila Adamiča — zadnji od njih bo na Dobrovi. Za prihodnje leto predvidevajo tudi 10 nastopov in turnejo po Beli krajini (prispevek k Župančičevemu letu), zunaj naše domovine pa po Čehoslovaki in Madžarski. Dolež so gostovali skoraj po vseh evropskih državah, dosegali na tekmovanjih prva, druga, tretja mesta, prejeli so Gallusovo plaketo, Tito pa jih je odlikoval z redom zaslug za narod s srebrnimi žarki. In vendar to še zdaleč ni vse. Pevci so v veliki večini glasbeni pedagogi, razkropljeni po vsej Sloveniji. Ob rednih pevskih vajah (zbor ima pet korepetitorjev, da lahko posamezni glasovski vadijo vsak zase) in seminarjih se strokovno izpopolnjujejo, da lahko prispevajo k bolj kakovostni ustvarjalnosti na področju

Dobrova — rojstni kraj skladatelja in glasbenega pedagoga Emila Adamiča (Foto: Neža Maurer)

glasbene kulture, pri vodenju pevskih zborov v posameznih krajih in pri vodenju šolskih pevskih zborov. Tako ostaja živa ideja Emila Adamiča: Glasbo za vse ljudi, za vso mladino. Sedanji solisti pevkega zbora so: Breda Brkič, Jožica Soko, Marija Dukarič, Zmago Frankovič in Berti Korošec. Dolgoletni predsednik pa je Jaka Majcen iz Celja. Zbor vodi skoraj vsako soboto in nedeljo; v zimskih in letnih počitnicah pa po več dni. Kakšno delo — poleg redne zaposlitve na šoli.

Šola je v večini primerov začetek glasbenega delovanja in izpopolnjevanja — v mnogih primerih pa tudi smoter ustvarjalnosti skladateljev in glasbenih pedagogov. Danes hodi mnogo skladateljev po poteh Emila Adamiča: pišejo skladbe za mladinske in otroške zборе. Pri osnovni šoli v rojstnem kraju Emila Adamiča delujeta dva pevka zbora. Mladinski je že več let uspešen, čeprav so se zborovodje menjavali (zdaj ga vodi Darinka Žagar-Škerjac). Letos ima 60 pevov. Prepevajo ljudske in umetne pesmi in sodelujejo na vseh prireditvah v kraju, pa tudi na reviji zborov občine

Tovariš Tito med člani UPZ Emil Adamič

Vič. Manjka jim pa primerne prostora za vaje — in čas je omejen na šolske ure, ker je mnogo vozačev. Otroški pevski zbor pa prepeva tri leta. (Dve leti ga vodi tovarišica Weissbacherjeva). Njegov spored sestavljajo skladbe domačih in tujih avtorjev, najbližje pa je mladim pevcom slovenska ljudska pesem. Zborček občasno spremljajo člani z Orffovim instrumentarijem. Nastopa na vseh šolskih proslavah in kulturnih prireditvah v domačem kraju (tudi ob odkritju spominske plošče bo zapel), pa tudi v delovnih organizacijah občine Vič. Dvakrat so se mladi pevci že uspešno predstavili na medobčinski reviji otroških in mladinskih pevskih zborov.

To še ni vse na področju glasbenega življenja. Glasbena šola Vič ima na Dobrovi svojo podružnico od leta 1964. Ustanovili so jo na željo krajanov, ker so otroci prej hodili na Vič h glasbenemu pouku. Vseh učencev je zdaj 37. (Dve učiteljici: Bojana Bodlovič za harmoniko, kitaro in teorijo ter Lidija Pavlica za klavir.) Od tega se jih 20 uči klavir (9 prvi letnik, sicer pa so zastopani vsi letniki nižje stopnje), 17 pa harmoniko ali kitaro (prvi letnik 7, od tega 4 harmoniko). Uspehi so različni — kot so različni smotri ob vpisu: nekaj se jih uči iz lju-

bezni in veselja do glasbe; spet drugi zato, ker so se odločili za pedagoško gimnazijo ali glasbeno šolo. Večina je zelo vztrajna.

Ena od nekdanjih učenek je na pedagoški akademiji diplomirala na glasbeni smeri. To je zadoščene za učitelje. So pa še druge drobne radosti. Zdjaj učenci že nastopajo na matični šoli v Ljubljani. Zeleli pa bi nastopati tudi v dvorani Kulturnoumetniškega društva na Dobrovi — pa tam ni klavirja Skupaj z rimicno skupino in morda še pevskim zborom in vmesno strokovno razlago bi lahko sestavili tak program, da bi bili obiskovalci res zadovoljni in obogateni. Potreben pa je prostor za vaje (glasbena šola ima samo eno sobo — sicer pa gostuje v stari osnovni šoli) — in pa sodelovanje vseh kulturnoumetniških panog na šoli.

Minuli teden so imeli na Dobrovi ustanovni sestanek za moški pevski zbor. Prišlo je več kot 20 ljudi. Predsednik kulturnoumetniškega društva Dušan Pavlica upa, da bo v letu stoletnice rojstva skladatelja Emila Adamiča tudi v njegovem rojstnem kraju začel prepevati pevski zbor odraslih.

NEŽA MAURER

Filmi o Titu

Znani pedagogi in znanstveni delavci iz Hrvaške so usklajevali vsebino serije s predmetniki in učnimi načrti šol zato, da bi lahko 14 filmov kar najbolj prispevalo k napredku pouka.

Vseh štirinajst filmov bo mogoče uporabiti pri več predmetih: spoznavanju narave in družbe, zgodovini ter teoriji in praksi samoupravnega socializma.

Naročniki bodo hkrati s filmi prejeli tudi spremna besedila (smoter filma in metodične napotke) ter posebne prispevke znanih zgodovinarjev in metodikov, v katerih bodo dobili učitelji natančnejše napotke o uporabi filmov o življenjski poti tovariša Tita.

Gre torej za pomembno delo zagrebske Filmoteke 16. Serija filmov, ki jo je pripravila, bo v šolah zbudila prav gotovo veliko zanimanja — ne samo na Hrvaškem, temveč v vsej Jugoslaviji. Kljub velikim stroškom je

prodajna cena ugodna, ker bodo šole kupile veliko filmov.

Serija 14 filmov s prispevki stane za naročnike 6720 din.

Po vsej Jugoslaviji je znana zagrebska Filmoteka 16, saj uporabljajo njene filme pri pouku skoraj v vseh naših šolah. Tudi velika Titova jubileja je lepo proslavila s svojo dejavnostjo. Še ta mesec bomo lahko kupili 14 element-filmov s skupnim naslovom Josip Broz Tito — življenje in delo. Filmi so tematsko zaokroženi in prikazujejo življenjsko pot tovariša Tita od otroških let pa do njegovih znanih potovanj miru.

Strokovno predlogo za serijo je napisal dr. Ivan Jelič, ki je z Nikolom Babičem hkrati tudi avtor povzetka in scenarija.

Pri uresničitvi načrta je uporabil bogato gradivo, fotografsko dokumentacijo in filmske prispevke iz Jugoslovanske kinoteke, Zastave — filma, Filmskih novosti, muzeja univerzitetnih knjižnic in drugih podobnih ustanov ter iz spominskega muzeja Josip Broz Tito v Kumrovcu.

Kosovelove misli

Vsak človek je dolžan delati, toda zato, ker je dolžan delati in ker dela, ima pravico živeti in uživati dobrine, ki jih je pridobila človeška družba med razvojem.

Ta razredni boj daje proletarcu življenjsko silo in življenjski program. Ali brez dovoda duševne kulture ostane ta razredni boj kakor neprižgana luč, ki ne more razsvetljevati kaosa vsakdanjih borb.

Človeka spoznaš šele takrat, kadar ima v rokah oblast.

Krivica je krivica, naj se godi enemu, tisočem ali milijonom. Mi pa smo proti krivici. Kajti tudi eden je človek. Naše načelo je: za človeka.

Svet se deli v dvoje skupin: v zatirajoče in v zatirane.

Treba je ljubiti vsakega človeka, pa mu ni mogoče zavesno škoditi.

Človeku, ki mora ves dan delati le zato, da lahko živi, preostane le malo časa za duševno življenje.

Zakaj izobraževati, čemu kultivirati ljudstvo? Zato, ker je edino kultura tista, ki lahko prenovi in preobrazi človeka. Zato, ker se lahko le izobražen človek zave pravic, ki mu po njegovem delu gredo.

Zmaga resnice v kulturnem, humanizma v gospodarskem, pravičnosti v socialnem življenju bo največji triumf sodobnega človeštva.

Kdor se upira človečanskim zakonom pravice, ga bo srlo kolo časa. Krivica rodi krivico! Kdor pa ima tako dobljene prisaše za dobre, se moči, zakaj zanesljiv človek je le oni, ki je duševno svoboden in močan, da dela po svoji vesti.

Pravi umetnik je simbol prerajanja, razvoja in novega življenja.

Titov rojstni kraj

Razstava v Slovenskem etnografskem muzeju

Slovenski etnografski muzej iz Ljubljane in Etnografski muzej iz Zagreba sta pripravila zanimivo in poučno razstavo »Titov rojstni kraj«. V Zagrebu, kjer je ta razstava stala čez poletje, je bilo zanj veliko zanimanje.

Ker torej zemlja ni mogla preživljati vseh tamkajšnjih prebivalcev, so si v preteklosti morali pomagati z dodatnimi dejavnostmi: kuhali so apno in oglje, izdelovali lončeno posodo, strojili usnje, delali klobuke in tkali platno; bilo je

in napredek še nista vplivala na spremembe, kakršne ugotavljamo danes. Tako na razstavi lahko še vidimo značilno belo nošo, lončarja ob lončarskem kolovratu, ženo, ki melje na žrnjlah, teritev in več predmetov iz gospodarstva, obrti in značilne notranje hišne opreme. Slovenski del razstave potrjuje, da v ljudski kulturi na eni in na drugi strani Sotle ni bilo bistvenih razlik in da so tako Slovenci kot Hrvatje nekoč doma izdelali skoraj vse, kar so potrebovali za življenje. Skromnost, preprostost, iznajdljivost in prilagajanje potrebam tedanjega časa in življenja so značilnosti tamkajšnje ljudske kulture. Bogastvo in raznovrstnost oblik in tehnik izdelave predmetov za vsakdanjo rabo ter smisel za okraševanje in skladnost so odlike, ki bi jih lahko s pridom upoštevali tudi današnji oblikovalci.

Za šolsko mladino je razstava še posebno poučna. Učenci spoznajo, iz kakšnega okolja izhaja maršal Tito, pa tudi posamezni predmeti, ki so še pred nekaj desetletji pomenili nepogrešljivi pripomoček bodisi pri gospodarstvu ali v hiši tako v Posotelju kot drugod na Slovenskem, so današnji mladini že tuji in neznani. Zlasti mestni otroci ne poznajo več cepca za mlatev ali srpa za žetev, ne vedo, kako so nekoč na podeželju trli lan, predli in tkali, niso še videli stare kovaške delavnice z mehonom in nakovalom in ne vedo, kako prijetno in toplo je bilo nekoč ob kmečki krušni peči. Vse to in še več drugih predmetov, značilnih za vasi ob Sotli, lahko spoznajo na razstavi, ki bo do konca decembra stala v Slovenskem etnografskem muzeju v Ljubljani, nato pa bo gostovala v Beogradu in drugih večjih jugoslovanskih mestih.

FANČI ŠARF

Park svobode v Slovenj Gradcu

Predsednik jugoslovanske skupine v interplanetarni uniji in vodja delegatov SR Slovenije v zveznem zboru skupščine SFRJ dr. Joža Vilfan je pred nedavnim slovesno odprl PARK SVOBODE na planjavi Štubih v Slovenj Gradcu. Park svobode, za katerega se je ideja porodila že leta 1975 na prireditvi MIR 75, so slovesno odprli v počastitev mednarodnega dne OZN.

Park svobode je za Slovenjgradčane velika kulturna pridobitev. Pomemben je še posebno za mladino, saj je zraven slovenjgraškega šolskega centra.

Dokončno so uredili samo del parka svobode. V njem je amfiteater, v katerem bodo imeli odslej prireditve na prostem. Ob slovesnem odprtju so javnosti predstavili tudi skulpturo POČITEK, delo hrvaškega kiparja Ivana Saboloviča, ki jo je iz svoje zasebne zbirke podaril Slovenjgradčanom tovariš Tito.

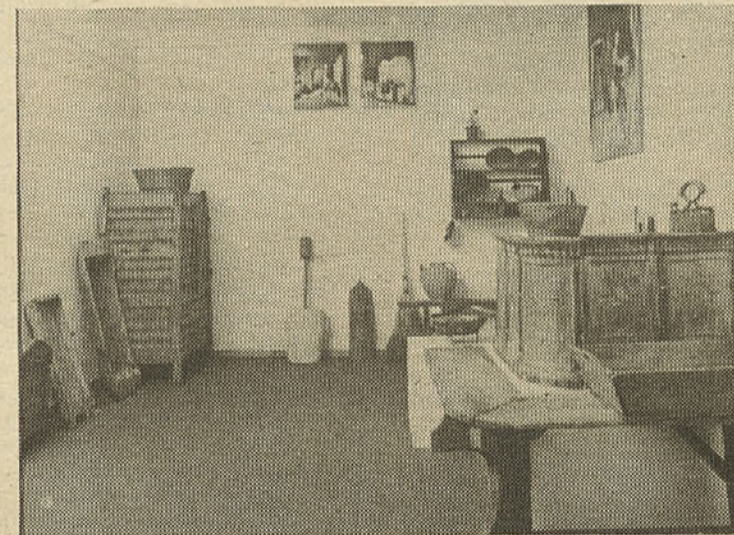
Ščasoma bodo park še razširili in obogatili z novimi skulpturami, upajo, da bodo te prispevali kiparji, nekatere skulpture pa bo parku podarila tudi slovenjgraška umetnostna galerija.

Ustanovitev Parka svobode so gnojno podprli z združenimi sredstvi slovenjgraško gospodarstvo, krajevna, komunalna in kulturna skupnost. Veliko so prispevali Slovenjgradčani, ki so s svojim sodelovanjem pokazali, da jim ni vseeno, kakšen videz ima njihov kraj.

Park svobode je urbanistično zasnoval arhitekt Franc Mezner iz Raven na Koroškem.

Slovenjgradčani, ki žive svoje bogato kulturno življenje, bodo dobili v kratkem status mesta OZN.

MIROSLAV SLANA

Na razstavi Titov rojstni kraj

Razstava nam predstavlja ljudsko materialno kulturo hrvaškega Zagorja in slovenskega Posotelja, se pravi tistega koščka slovenske zemlje, ki je bil povezan s Titovim otroštvom in rojstnim Kumrovcem, zaradi odmaknjenosti pa je bilo to območje vse do omenjene razstave celo etnologom le malo poznano. Ob letošnjih terenskih raziskovanjih, ki so obogatila muzej za veliko število dokumentarnih fotografskih posnetkov, zapiskov in predmetov, so etnologi ugotovili, da žive v obsojnih vseh dobri in prijazni ljudje, da je pokrajina izredno lepa, raznolika in pestra po vegetacijskih in saditvenih kulturah, marljivo obdelana, a vendarle revna, kajti gostota naseljenosti je že od nekdanj presegala slovensko poprečje.

več kovačev, kolarjev, pletarjev in drugih obrtnikov. Na sejmih so se na obeh straneh Sotle srečavali Hrvatje in Slovenci, ki so si tudi sicer pomagali. Sotla je pomenila zanje samo upravno mejo.

Na takih poteh je Titov oče spoznal svojo bodočo ženo, ko je iz Kumrovcia prihajal na slovensko stran v Trebče in Podsedro po apno. Tedaj in še več desetletij za tem je v teh krajih živila svojevrstna ljudska kultura, ki so jo muzealci dokumentirali prav ob pripravah za to razstavo.

Razstava se deli v dva dela: Hrvatje predstavljajo Zagorje in očitno je, da so mnogo razstavljanih predmetov zbrali na terenu kmalu po zadnji vojni, ko razvoj

čim bolje se bomo poznali

Občinska izobraževalna skupnost Ptuj

Dobro obveščeni

— Obveščanje združenega dela, temeljito in spretno, je naloga, ki jo opravljamo resno in odgovorno, — je povedala v našem pogovoru sekretarka Občinske izobraževalne skupnosti Ptuj Pavlina Majnikova.

— Delegatom pošiljamo gradivo redno, za vse delavce pa razmnožimo tudi pomembnejša poročila o delu naše skupnosti in šol ptujske občine. Tako so dobili delavci Poročilo o učenstvu in delu osnovnih šol v občini Ptuj ob koncu šolskega leta 1975-76 (Zavod SRS za šolstvo, org. enota Maribor), Zaključni račun za leto 1976 (Izobraževalna skupnost Ptuj) ter Samoupravni sporazum o združevanju sredstev za sofinanciranje programa gradnje srednješolskega centra v Ptuj in osnovne šole v Markovcih v obdobju 1976—1980.

Dobra obveščena delavcev in delegatov pripomore, da ti aktivno sodelujejo na sejah skupščine, izvršnega odbora, aktivna Zveze komunistov, komisij in konferenc.

Naj navedemo iz poročil nekaj temeljnih podatkov o šolstvu ptujske občine.

8.815 učencev in učenk obiskuje pouk v 345 oddelkih osnovnih šol. Šolajo se na 17 popolnih osnovnih šolah, dvanajstih šolah, ki imajo pet razredov ali pa so štiriirazredne. Letos je 12 oddelkov manj kot lani. V šolah so bili lani 103 učenci več kot letos. To zmanjšanje oddelkov osnovnih šol je pripomoglo, da so letos odprli kar 45 oddelkov podaljšanega bivanja.

Posebno osnovno šolo obiskuje v 22 oddelkih 248 otrok. Imajo tudi en oddelek za de-

»Ne nameravamo okrniti dopolnilnega programa naše izobraževalne skupnosti tja do leta 1980.« je povedal mnenje prosvetnih delavcev ptujske občine, predsednik izvršnega odbora občinske izobraževalne skupnosti Ptuj Franc Pedikaka. (Foto: S. J.)

Za dopolnilni program

Izobraževalna skupnost Ptuj je v skladu z ugotovitvami in stališči izvršnega sveta občine o predlogih samoupravnih sporazumov o temeljnih planov družbenih dejavnosti v obdobju 1976—1980, ponovno ocenila programe, ki so sestavni deli samoupravnega sporazuma o temeljnih plana za področje vzgoje in izobraževanja.

Ptujska izobraževalna skupnost v svojem programu še ni zmogla uskladiti obsega nalog iz dopolnilnega načrta. Menijo, da tega načrta ne bodo uresničili zato, ker združeno delo ne bo moglo prispevati dovolj denarja.

Občinska izobraževalna skupnost tudi meni, da načrta ni več mogoče krčiti, posebno, kar zadeva dejavnost glasbene šole in sofinanciranje šolske prehrane.

lovno usposabljanje in organizirano mobilno ortopedagoško službo.

V šolskem letu 1976-68, ko je bilo v osnovnih šolah ptujske občine 8.291 učencev, ni izdelalo 18,6 otrok, v šolskem letu 1975-76 pa je bilo takih učencev le še 157 (od 8.991).

Od 8.815 učencev in učenk se jih sedaj vozi v šolo 2.200 z osmimi šolskimi avtobusi pa tudi z rednimi. Za prevoze plača skupnost 5,13 milijona din. Na šolah Majšperk, Žetale in Cirkulane imajo okrog 15 učencev, ki so pozimi v oskrbi pri družinah. Ti učenci stanujejo zelo daleč od avtobusnega postajališča (7 do 8 km) in zato pozimi ne bi mogli redno obiskovati pouka.

V osnovnih šolah je zaposlenih 398 prosvetnih delavcev. Občinska izobraževalna skupnost ima okrog 90 štipendistov na srednjih, višjih in visokih šolah. Kadrovska in izobrazbena sestava prosvetnih delavcev se je v zadnjih letih zelo izboljšala.

Osnovne šole združujejo denar iz stanovanjskega prispevka. S sodelovanjem samoupravne stanovanjske skupnosti Ptuj so doslej kupili 12 stanovanj; letos jih bodo dobili še devet. Okrog 1,80 milijona din so v letu 1977 razdelili za posojila, namenjena individualni stanovanjski gradnji. Družbena gradnja je namreč organizirana

Gradbišči v Ptuj in Markovcih

Osnovna šola v Markovcih, ki ima letos 20 oddelkov in 551 učencev in učenk, dela v zgradbi, ki je bila zgrajena leta 1892. Pouk poteka v sedmih učilnicah, ki merijo skupaj 533 kv. m. V poslopju, ki je že deveto leto podprto, poteka pouk v treh izmenah. Nekaj učilnic imajo tudi v stanovanjski zgradbi v Markovcih 42.

— Tako je sedaj — je pripovedoval predsednik izvršnega odbora Občinske izobraževalne skupnosti Ptuj Franc Pedikaka in pristavil, da se bodo ob koncu letošnjega leta v Markovcih že začela gradbena dela. Novo poslopje osnovne šole v Markovcih bo imelo 24 učilnic za 720 otrok, telovadnico in kuhinjo (4,750 kv. m skupne površine). V prvi fazi bodo zgradili kabinete za višje razrede in skupne prostore. S tem bo dobila šola ustrezne možnosti za celodnevno delo.

— V naši občini imamo celodnevno osnovno šolo že v Kidričevem, organizirana je za 268 učenk in učencev od 1. do 5. razreda.

Z drugim polletjem letošnjega leta bomo uvedli celodnevno

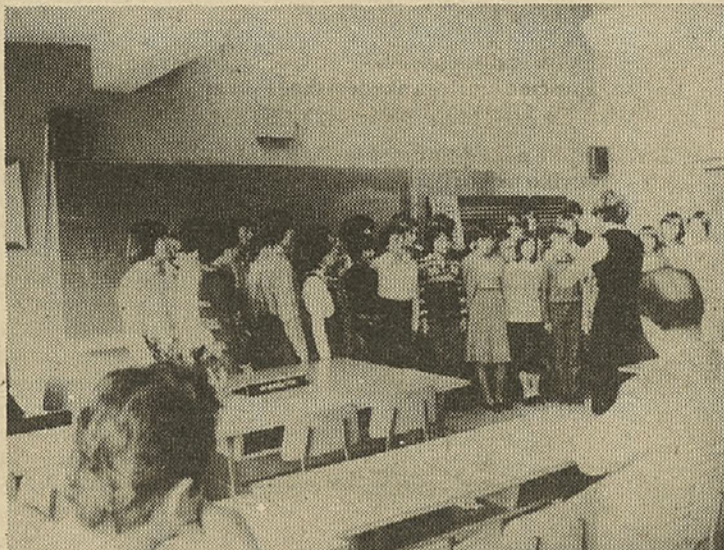
Ti dve postavki pa predstavljata — preračunani v denar — 23,7 milijona din (za obdobje 1976—1980).

Za glasbeno šolo — leta 1976 je imela 397 učencev in devet zaposlenih glasbenih učiteljev — bodo potrebovali v teh letih 8,85 milijona din. Za šolsko prehrano (malico je prejemale lani 9.217 učencev, 995 učencev je dobivalo topel obrok ob prihodu v šolo, 1.315 učencev pa kosila) je predvideno v teh letih 9,36 milijona din.

Dejavnosti glasbene šole ne smemo okrniti, pa tudi tega, da bi poslabšali šolsko prehrano, ne smemo dopustiti — poudarjajo na občinski izobraževalni skupnosti.

S.H.

le v treh krajih in lahko le delno pripomore k reševanju stanovanjske problematike prosvetnih in drugih delavcev na šolah. Trenutno bi potrebovali še najmanj 60 stanovanj. S. J.

V ptujski občini do sedaj še niso ukinili nobene podružnične šole. Te so tudi nosilke kulturno prosvetnega dela po vaseh. Učitelji in krajanji poskrbijo, da dečke in deklice čimprej vključijo v krajevno življenje. Tak primer smo zabeležili v vasi Prvenci. Skupina pionirjev in pionirk je skupaj z odraslimi krajanji gradila krajevni prosvetni dom. Ko smo se mudili v vasi, smo videli, kako pospravljajo odpadke dele lesa, opeke in pomagajo pri drobnejših opravilih. Tako je tudi po drugih vaseh ptujske občine. Pohvaliti je treba najmlajše, ki poprimejo za delo in s tem pripomorejo k lepšemu jutrišnjemu dnevu soje vasi. (Foto: Stane Jesenovec)

osnovno šolo tudi v Vitomarcih za 107 dečkov in deklic od 1. do 4. razreda. Osnovna šola v Markovcih pa bo prva šola v naši občini, na kateri bomo imeli organiziran pouk, učenje in obšolske dejavnosti po načinu celodnevne osnovne šole za vse razrede. Ko bo tak pouk uveden na vseh treh šolah, bo delalo po načrtih celodnevne šole skoraj štirikrat več učencev kot sedaj. Od treh odstotkov (skupaj 8.815 osnovnošolcev) se bo povzpelo število učencev v celodnevni šoli na 11,3 odstotka.

Predvidevamo, da bo imela tedaj markovška šola že 24 oddelkov, saj je na njenem območju vedno več otrok.

Na gradbišču centra srednjih šol potekajo dela razmeroma naglo. Ta naj bi imel, potem ko bo dokončno zgrajen, 66 učilnic, pokrite športne objekte in kuhinjo. Skupaj 11.370 kvadratnih metrov površine.

Sedaj dela ta center v štirih zgradbah v Ptuj in eni v Turnišču. Šole, ki ga sestavljajo — gimnazija, gimnazija pedagoške smeri, šola za gospodarstvo in upravo, šola za kovinarsko stroko in šola za živinorejo — obiskuje okrog 1900 mladincev in mladink.

Potem ko se bo v drugi polovici šolskega leta 1978-79 preselil zavod v nove prostore, bodo v naslednjem šolskem letu v celoti prešli na usmerjeno izobraževanje.

Tudi ta gradnja je zagotovljena le v prvi fazi. V Ptuj, kjer zbira denar s samoprispevkom občanov in prispevkom organizacij združenega dela, pričakujejo, da bo izobraževalna skupnost Slovenije sofinancirala gradnjo tega zavoda v drugi fazi in tako pripomogla, da bo objekt povsem zgrajen do leta 1980.

Poudarim naj, da se je udeležilo referenduma kar 92 % občanov, 89 % pa jih je glasovalo za uvedbo samoprispevka, — je dejal ob koncu pogovora predsednik izvršnega odbora ptujske izobraževalne skupnosti. S. J.

Prejeli smo

»Za gospodarno poslovanje«

V Prosvetnem delavcu z dne 21.10. 1977 je občinska izobraževalna skupnost Radovljica v prispevku »Za gospodarno poslovanje« navedla med drugimi

otrok, bi bilo verjetno zelo primerno vprašanje, kje in kako so doslej obravnavali otroke, ki bi potrebovali logopeda.

Izobraževalna skupnost Radovljica je že pred leti mislila na te probleme in zato tudi štipendirala potrebne strokovno osebje. Logopedinja, ki jo je štipendirala izobraževalna skupnost, je diplomirala letošnjega junija. Tako je izvršni odbor izobraževalne skupnosti Radovljica napravil najbolj logično potezo in logopedinjo, svojo štipendistko, zaposlil.

Če je imel zavod Matevža Langusa v Kamni gorici pri tem mogoče to zaslugi, da je spodbujal ureditev logopedске službe za celotno območje radovljiške občine, ker te službe pri tolikih otrocih

dosedaj sploh ni bilo, je potem vprašanje, kdo je kršil dogovor o tem, da programa ne bomo širili, in — ali ni bil morda tak dogovor sprejet brez globlje analize najbolj nujnih potreb, ki so se kazale že nekaj let. Obenem pa je bila verjetno spregledana evidenca nad kadri, ki jih štipendira izobraževalna skupnost. Ker gre v takem primeru ponavadi za obojestransko obveznost v odnosu štipenditor — štipendist, je tako izvršni odbor izobraževalne skupnosti s sklepom seje z dne 13. 9. 1977 ravnal povsem logično: svojemu štipendistu je dal delo, ki ga doslej še nihče ni opravljal, čeprav je bilo potrebno.

T. R.
Zavod Matevža Langusa
Kamna Gorica

Primeren ključ za materialne stroške

Podatki, ki smo jih dobili na Občinski izobraževalni skupnosti Ptuj, povedo, da je njihov način izračunavanja materialnih stroškov tako objektivni in sprejemljiv za šole, da ga je vredno posebej predstaviti.

Merila za delitev sredstev za osebno in skupno porabo ter materialne stroške, po katerih financira izobraževalna skupnost Ptuj letos vzgojnoizobraževalne organizacije, je pripravila posebna komisija na temelju standardov in normativov skupščine Izobraževalne skupnosti Slovenije. Komisija je poslala gradivo šolam v razpravo in od njih tudi dobila nekaj pripomb. Upoštevali so predvsem tiste o nagrajevanju učiteljev, ki delajo na težkih delovnih mestih, zmanjšanju korektivnega zneska na učenca (s 1.400 din na 1.000 din), ureditvi podaljšanega bivanja, male šole in varstva vozačev.

Pri materialnih sredstvih je bilo upoštevano, da oddelek ni dovolj objektivni kazalnik. Zato je komisija upoštevala točkovanje glede na skupno površino, število učencev, število oddelkov, način kurjenja in oddaljenost od Ptuja. Večino teh sestavin so imeli tudi v dosedanjih merilih.

Za amortizacijo opreme in učil obrdže šole 25 % od skupnih sredstev, ostala sredstva (75 %) pa združujejo pri izobraževalni skupnosti.

Za druge materialne stroške dobe denar po številu zbranih točk, in sicer:

— 1 točko na vsakega učenca

— 20 točk na oddelek redne šole

— 5 točk na oddelek podaljšanega bivanja.

Za kurjenje in vzdrževanje prostorov na kvadratni meter površine je odmerjeno:

— zavodom, ki imajo centralno kurjavo na olje 0,20 točk na kv. m; — zavodom, ki imajo centralno kurjavo na trdo gorivo 0,15 točk na kv. meter; — zavodom, ki nimajo centralne kurjave 0,10 točk na kv. meter.

Za oddaljenost od Ptuja nad 5 km prejme šola po 5 točk na vsak km.

To je ključ, ki daje šolam v resnici tisto, kar jim pripada in jim zagotavlja ustrezne možnosti za delo.

Pomembno je tudi, da je bil ta sistem že preskušeni v praksi. Dopolnitve in pripombe, ki so jih dale vzgojnoizobraževalne delovne organizacije, so odpravile tiste pomanjkljivosti, ki so postavljale nekatere šole v neenak položaj (različna kurjava, površine skupnih šolskih prostorov).

Povejmo še to, da so si šole prav z združevanjem sredstev iz amortizacije, smotrno, in načrtno priskrbele učila in opremo. Sedaj so zadovoljivo opremljene.

Tudi to je zanimivo, da v celoti združujejo sredstva od amortizacije nepremičnin. S tem denarjem so v preteklih letih sistematično obnovili in posodobili večino šolskih zgradb. S. J.

zanimivimi podatki in težavami, s katerimi se bori, tudi podatek, da prav izvajalci večkrat ne upoštevajo dogovora o neširjenju programa v letu 1977 in 1978. Naveden je bil primer Zavoda Matevža Langusa in posebne osnovne šole, ki sta združila delo z logopedom, se pravi, zaposlila logopeda.

Zaradi boljšega razumevanja in osvetlitve tega primera navajam izvleček iz zapisnika 33. seje izvršnega odbora izobraževalne skupnosti Radovljica, ki je bila 13. 9. 1977. V točki 6. dnevnega reda piše: »Izvršni odbor je dal soglasje k nastavitvi logopeda. Financiranje bo potekalo v obsegu dela, kar naj ugotovi kolegij ravnateljev. Začasno se odobri: 30% finančnih sredstev prispeva zavod Matevža Langusa Kamna Gorica, 70% pa izobraževalna skupnost Radovljica.«

Iz navedenega soglasja IO izobraževalne skupnosti je tako bolj jasno, kdo je logopeda zaposlil in za čigave potrebe predvsem je bil zaposlen.

V Zavodu Matevža Langusa in interni šoli so otroci iz 26 občin Slovenije, povprečno 110 otrok. V sestavi zavoda je zunanja šola z oddelki v Radovljici, Bledu in Bohinjski Bistrici, ki združuje otroke (trenutno 106) z območja občine Radovljica. Financira jo izobraževalna skupnost Radovljica. Poleg tega je na območju izobraževalne skupnosti Radovljica v osnovno šolo vključenih približno 3500 otrok in v predšolskih ustanovah približno 600 otrok.

Ob tem, da je na območju radovljiške občine več kot 4000

Na osnovni šoli »Peter Kavčič« iz Škofje Loke imajo pri SKUD »Ivan Grohar«, katerega pokrovitelj je MEBLO TOZD Odeja Škofja Loka, tri pevske zборе. Najmlajše pevce (1. in 2. razred) vodi Simona Mrak; tiste iz srednjih razredov ima Maja Drnovškova; Pevce in pevke iz višjih razredov pa že dolga leta uspešno vodi Pavla Grahkova. Dodamo naj, da je imel zbor, ki ga vodi Pavla Grahkova, letos uvodni koncert na festivalu v Celju. Na sliki: Maja Drnovškova z mladimi pevci in pevkami (Foto: Stane Jesenovec)

tem bolje bomo delali

Kultura

Gledališče

Mirko Zupančič

»Iz take smo snovi kot kranjski komedijant«

Če gledalec ne pozna Mirka Zupančiča in gleda z estetsko pred-predstavo, z izgrajenim svetom žlahtnih norm in z izbrušenim čutom za naše slovenske relikvije Matičkove potomce, je zmeden. Najprej ne gleda klasične komedije, ne burke, na farse, na parodije. Dejanje ne poteka po fabulativnem kalupu in gledalci se ne kosajo, nadkrijujejo in ne blestijo tako, da bi presegali besedilo. Značajni niso dovolj izrisani, baron je anti-baronski, Matiček nima s sočnim pristnim in po slovenski vaškosti dehtečim Matičkom nobene, ne zunanje ne notranje povezave. Ni kmečki, naš, lahko bi bil celo Robin Hood ali Ulenspiegel, če bi le imel dovolj igralske moči in osebnostne teže. Prav ta demitizacija nas osepne in nato pahne v čakanje. Poteka vaja, ljudje ne igrato Matička, pač pa se trgajo iz svoje vsakdanjosti, ključavničar najde svoj jaz, delavec, ki se hoče dopolniti, se vključi v igro, tu so še vaški originali (Mihol). Dejanja se zlivajo, Milena Zupančičeva se ne more razcveteti v polnem suverenem zamahu kot Nežka, saj glavnih vlog ni, komaj da pronikne Linhartova radoveljščina skozi pore vsesplošne zmešnjave.

Ta parodija na komedijo nas potegne v nek drug svet, med preproste, vaške ljudi, ki nosijo svoje preproste usode s seboj kot grbo. Zaposlene, drobne usode se trgajo iz svojega sveta in vegetiranja, da bi vzprhutali in se darovali boginji Taliji, in tu živijo, dihaljo, so oni; bojijo se vrtniti v življenje, strah jih je vsakdanjosti in poniglave ničnosti, ki preži tam zunaj. Zlatko Šugman je avtobiografska figura Zupančiča, ki je na begu iz središča — Ljubljane iskal svoje novo igralsko bisto, po 15 letih igranja v ljubljanskem gledališču. Ni hotel postati gledališki, Partličev krap v ustaljenih mlakužah institucionalnih gledaliških hiš.

In spet lahko zapišemo, da nimamo opraviti z visoko vrednimi literarnimi predlogami, ki žive svoje večno življenje. Vse je samo nekakšno izhodišče, torzo, lepljenka mnogih asociacij, aluzij in podtonov. Pri iskanju ustvarjalnosti, nenehno nastajanju besedila med predstavo (kot trdi avtor), pa postaja besedilo vse manj igralsko avtorjevo »od ljudi, vaščanov, ki bi radi čutili to magijo samouresničevanja na deskah.« Pušča pa me dokaj praznega, saj je brez večjih strnjjenih sentenc, prepolno drobcev, mozaik, ki bi mu koristilo malce stilne strnjjenosti in bi obdržalo komično raven in enako močno izpovednost. — Tudi humorist ima svoje trde zahteve.

V tej burki je mnogo raznorodnosti, škoda, da je posoda, duh le Linhartov, saj bi lahko nastala čudovita vaška komedija. — Tako pa se razgrinja sedanost skozi neko že ovrdenoto Linhartovo prizmo, zato ji komajda lahko pridenemo kaj svežega, svojevrstnega, izvirnega. Izvirni so amaterski, pristni liki in zamisel, da mora režiser zapustiti oder, ker ni več potreben: igra je postala smisel teh ljudi, komaj se bodo odrgali nazaj, v tovarno, pisarno, na polje.

IVAN CIMERMAN

Mariborski razstveni salon Rotovž

Disciplinirani krajinar

Ime ameriškega akademskega slikarja LLOYDA NICKA, ki se predstavlja Mariborčanom z ameriško, bolgarsko in slovensko krajino, je Slovencem gotovo premalo znano. Premalo zato, ker nam predstavlja Lloyd, za razliko od ameriškega senzacionalizma, presenetljive likovne novosti s študijsko poglobljenimi pastoralnimi podobami, ki so ustvarjene z likovno disciplino in delujejo na obiskovalca spokojno ter umirjeno. Lloyd se vrača k naravi, h krajinarstvu, ki pod njegovim čopičem prepričljivejše zaživi kot na celuloidnem traku porajajočega se fotorealizma.

Nick Lloyd se je predstavil v mariborskem Rotovžu po končani slikarski koloniji na Borlu. Slovenske krajine, ki jih je ustvaril na Borlu, so polne umirjenih in blagih tonov in likovnih izhodišč, ki potrjujejo njegovo navdušenje nad japonsko umetnostjo, ki se zadnje čase uveljavlja v ameriški množični likovni ustvarjalnosti.

Pogled na planino, Jezerce v jeseni, Megla v gorah, Deževni popoldan, Kamniške alpe, Pogled s terase gradu Borl, Pogled s Sv. Florijana v Halozah, to so nekateri najznačilnejši naslovi razstavljenih krajin Lloyda, ki je bil rojen 11. 3. 1942 v Rochestru in je razstavljal že po številnih tujih deželah sveta.

M. SLANA

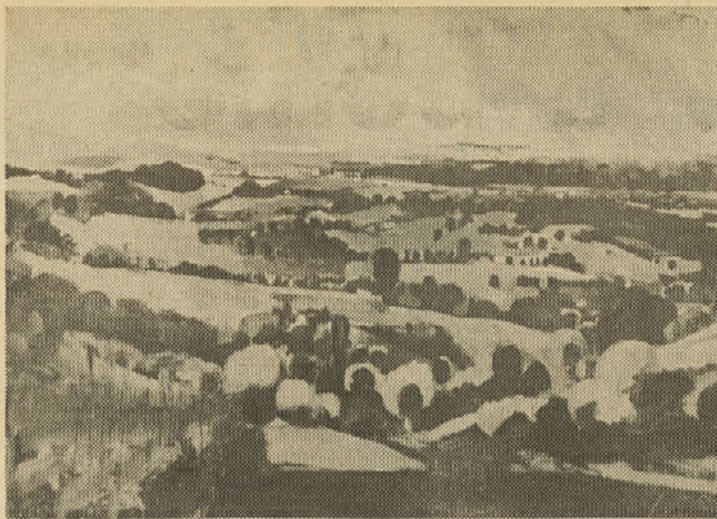
Slikarska razstava v avli Mestnega gledališča ljubljanskega

Slikar Vladimir Pirnat je kozmični krajinar, neke vrste nadaljevalec ekspresionističnih izpovednih ravnin, ki jim daje nove barve. Mrtvo, hladno sonce visi nad izžgano pokrajino, kjer je že nekaj izpovedanega, končnega (Posmrtna mesečina v zelenem tonu in Dolina izumrlega spomina, v rumenem.) V barvi in niansiranju je čist, discipliniran. V njegovih pokrajinah ni človeka, zdi pa se, da je neko dejanje povzročil, izoblikoval vizije, izničil neko filozofijo in zarezal svojo ražo v nov svet, ki ima podoben mesečevje (lahko Venerine, Marsove) površine. Stopinj dvoonožca ni, le droben pesnikov zamah se spreha po robu človeškega zavedanja in hoče vstopiti v svetove, kjer še ni sledov. Nekakšna samotna iskalska tesnoba te prevzame, trpka groza, ker še to ni nihče hodil in ni kažipotov. Druga plat je izničenje nekega sveta, ki pelje v ta svet. Slikar ga odslika iz zavesti in se omeji na nekaj skupnih, a bistvenih elementov: zemlja, nebo, pokrajina, kraterji; na možnost da boš utrinek, če si sedaj zvezda.

Drugi del razstave so portreti, žgoče rumeni do rdeče oranžno osvetljeni. Vzeti so iz gledališkega življenja in niso presenetljiva novost v tej zvrsti, temveč le dokument in stopnja v razvoju.

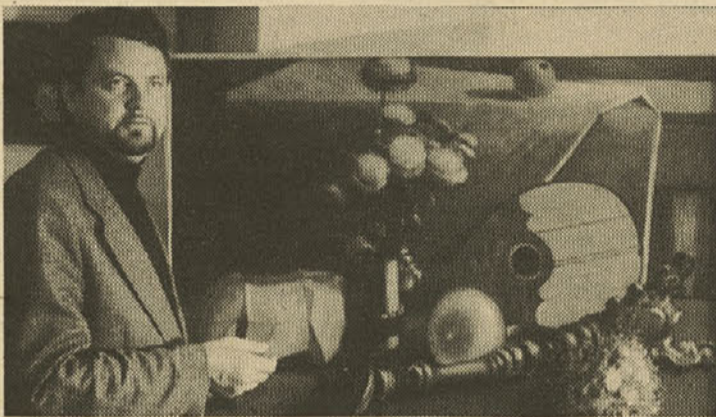
Groza neke atomske vizije, ki sveti v njegove portrete z žarko lučjo, je skupni mnogokratnik, ustvarja vtis povezanosti. Tihota razdejanega ali neodkritnega veselja me je pritegnila z možnostjo, nedorečenostjo, ki jo človek že od zdavnaj nosi v sebi.

I. C.

Zoran Didek: Velika dolenska pokrajina, olje, pl. 1962
Z razstave svežih realističnih del — od krajine do tihožitij in portretov — bogate zapuščine umrlega akademskega slikarja, pedagoga in inženirja ZORANA DIDKA, dolenskega rojaka s Pobočja.

Lepota dolenske pokrajine in svežina mladosti, doživete na deželi, sta se ujeli v motiviko njegovih slik in tu oživeli v svojem intenzivnem žarenju. Razstavo si lahko ogledate v Lamutovem salonu v Kostanjevici na Krki.

Akademski slikar in likovni pedagog Jože Centa razlaga svojo sliko Suho cvetje z mandolino, olje, 1975

Kdo pozna čarobno formulo

Podružbljanje umetnosti — pojem, ki ga tolikokrat slišimo in uporabljamo, pri tem pa ne pomislimo na ljudi, ki bolj malo govorijo, pa to zahtevo v praksi vendarle uresničujejo. To so likovni umetniki, pedagogi na šolah. Njihovo delo ni ozko omejeno, le na šolo, ampak je veliko širše. V bistvu opravljajo likovni pedagogi dva poklica: poleg tega, da vodijo likovni pouk in vso likovno dejavnost na šolah — od tekmovalnih, okrasitev ipd. — pripravljajo še razstave v galerijah. Z njimi bogatijo kulturo delovnega človeka in približajo likovno umetnost najbolj preprostemu obiskovalcu v razumljivi govorici.

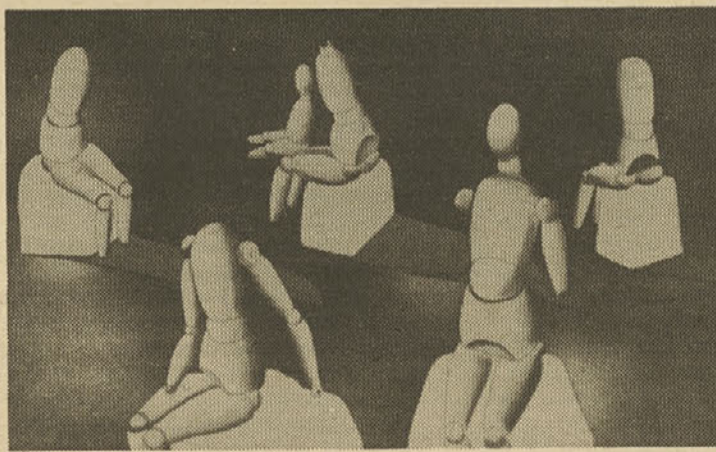
In ne nazadnje: take razstave so koristen pripomoček in dobrodošel prispevek k sodobnemu učnemu procesu na šolah. Ni naključje, da so v galerijah zelo začelene in po navadi zelo dobro obiskane, saj osveščajo ljudi in jim privzgaajo kulturne potrebe. Dobrodošle so šolam, ker se učenci ob njih neposredno učijo in spoznavajo slikanje. To niso posebne predstavitve slikarskih skrajnosti, ampak po motiviki blizu učencem in širokemu spektru obiskovalcev. Ni treba poudarjati, kako pomembna je pri tem vloga likovnih pedagogov-umetnikov, pa tudi galerije.

Ob tem bi se družba, pa tudi šole morale vprašati: kdaj se lahko prosvetni delavci-likovni pedagogi izpopolnjujejo, skrbijo za rast svoje ustvarjalnosti? Odgovor: takrat, ko drugi počivajo. Med dopustom, utrujeni od celoletnega dela se udeležujejo slikarskih kolonij in drugih srečanj, saj med šolskim letom ne utegnejo veliko zaradi številnih obveznosti. Prav bi bilo, da bi šole, pa tudi družba pokazale več razumevanja za slikarje-učitelje in jim dala več možnosti za njihovo ustvarjalnost.

Če slikarji šolniki naredijo v svojem življenju morda eno dobro sliko v stalni zbirki, so naredili več kot dovolj, saj nenehno opravljajo dva poklica.

Kdo pozna čarobno formulo, kjer bi se z dobro voljo dalo marsikaj prav rešiti? Vse te misli so se zbudile ob ogledu razstave, ki je bila pred nedavnim v Jelovškovi galeriji na Kodeljevem. Pripravili sta jo ZKPO in Komisija za likovno dejavnost občine Ljubljana Moste Polje. Razstavljal so trije akademski slikarji likovni pedagogi: Jože Centa, Andrej Herman in Janez Kovačič v lepo preurejeni galeriji, za kar gre zahvala ZKPO občine Moste Polje, smo si lahko ogledali razstavo, ki je dosegla svoj namen: približala je obiskovalcem pojme in tehniko tihožitja, figuralne kompozicije, krajin in akta. Razstavo so zelo dobro sprejeli učenci šol in občani.

TEA DOMINKO

Zdenka GOLOB: NA PLAŽI, 1977, jedkanica in akvatinta s sedanje razstave petih slovenskih grafikov v avstrijskem mestu Lienz. Avtorica je zastopana z devetimi grafičnimi listi, ki jim je skupen motiv lesene lutke v različnih okoljih ter odnosih do tega okolja. V celoti izpoveduje sodobno problematiko popredmetenja človeka, njegovo uniformiranost, zmehaniziranost in osamljenost. — Ostali razstavljalci so: Bogdan Borčić, Vladimir Makuc, Tinca Stegovec in Karel Zelenko.

Iz likovnega sveta

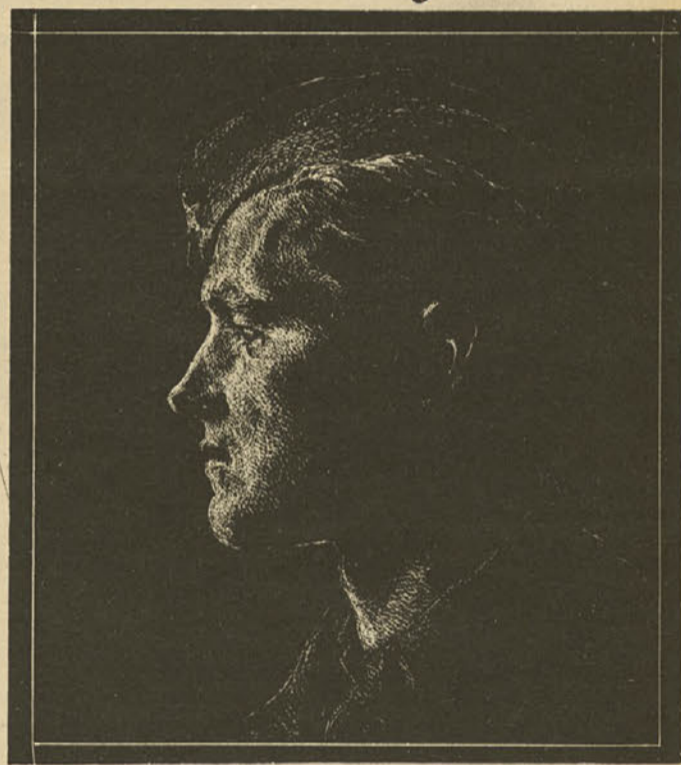
Partizanski obrazi

V času, ko se v likovni umetnosti poudarja kot vrednota angažiranost umetnika — potem ko je daljše obdobje veljala za bolj napredno in smiselno hermetična in često bolj formalistična abstraktna umetnost — se ozirajo po našem likovnem prostoru nehoti ustavimo pred osebnostjo Božidarja Jakca. Kot človek in kot umetnik nam v vsem svojem dolgem delovanju predstavlja kar najbolj izrazit zgled angažiranosti; tako v grafiki in slikarstvu kakor tudi v pedagogiki in kulturniško humanističnem organizacijskem delu. Njegovo živo zanimanje in nepogrešljiv posluš za vse, kar se dogaja resnično pomembnega, ga je obenem s patriotskimi nagibi privedel do odločitve, da gre z družico Tatjano med vojno v partizane. Ta odločitev je prinesla jugoslovanskim narodom najbolj neposredno in najboljšežnejo likovno dokumentacijo narodnoosvobodilnega boja.

Jakac je odšel v partizane oprtan z risarskim, slikarskim in grafičnim materialom in že prvi dan v svoji ustvarjalni vni upodabljal. To vlogo vojaka — umetnika je neprekinjeno opravljal ne glede, na razmere, z deli umetniške izpovedi, ilustrativnega dokumenta in uporabne grafike, po kateri se je kazala potreba. Zanosnemu delovnemu očeta slovenske grafike v tem odločilnem obdobju naše zgodovine, pa njegovi organizatorski vni za ustanovitev slovenske akademije za likovno umetnost takoj po vojni ter za postavitev grafične delavnice na tej akademiji v glavnem z lastnimi materiali sodobna slovenska grafika v veliki meri dolguje svoj razmah in položaj.

Jakčev partizanski likovni opus je velik ter po motivih in tehnikah širok in raznolik. Z njegovimi podobami je umetnik izpolnil marsikatero od svojih šestinsosedesetih samostojnih razstav in še se obračajo nanj mnogi muzeji, galerije in kulturni domovi iz raznih krajev Jugoslavije z željo, da bi del tega opusa pokazali svojim ljudem. Upodabljal je kroke, skice in študije portretov, človeške figure, figuralne kompozicije, krajine in dele pokrajine v risbi, pastelu in grafiki. Resnično lahko strmino nad ustvarjalno voljo in izjemno sposobnostjo duhovne zbranosti, saj je upodabljal tudi v napetih trenutkih nevarnosti ter s skrajno iznajdljivostjo in požrtvovalnostjo improviziral potujočo grafično delavnico; prenašal je težke kovinske plošče v hajkah, jedkal v krožniku ali skledi, dopolnjeval material, ki mu je pošel, prenašal in zakopaval izdelane podobe ter nikoli zdvomil nad smislom svojega početja. (Koliko bi se lahko naučili iz tega mnogi, ki odlagajo z delom, češ da nimajo materialnih možnosti zanj.) Pri vsem raznoterem likovnem delu pa je Jakac posvetil največ pozornosti in ljubezni prav grafiki in tu upodabljanju človeka.

BOŽIDAR JAKAC

PARTIZANSKI OBRAZI

Nekega dne leta 1943 mu je tovariš Boris Kidrič v Rogu predlagal, da bi napravil grafično mapo partizanskih bojev. Jakac, ki je vedno upodabljal po opazovanju, mu je odvrnil, naj ga potem puste na borbeni teren, da te boje vidi. Kidrič je na to pripomnil, da nima brigade, ki bi umetnika čuvala; Jakcu pa se je tedaj porodila misel, da bi napravil grafično mapo, kjer bi prikazal tip našega borca. Tako je nastala ideja o Partizanskih obrazih, ki jih je pred dvema letoma založila založba Borec in predstavljajo edinstven primer upodobitev iz zadnje vojne.

Mapa vsebuje petdeset grafičnih listov, visokih jedkanic, nastalih v partizanih med 1943 in 1945 letom. Dva lista sta bila pripravljena po vojni. Cinkove plošče matrice so bile obenem že kličejši za mapo, ki je tiskana v 150 oštevilčenih izvodih in je vsak list vsake mape avtor lastnoročno signiral, kot se grafike signirajo: letnica nastanka, naslov grafike in podpis avtorja. Ta bibliosilska izdaja je okusna vezana v belo platno; uvod ji je napisal Josip Vidmar, strokovno oceno likovni kritik Janez Mesesnel, avtor mape pa je dodal še spis o nastajanju partizanske grafike, spomine na vsakega od portretirancev in seznam vseh upodobljenih z osnovnimi podatki. Grafike so s črno barvo odtisnjene na karton tople bele barve.

Ko gledalec obrača te liste, z lahkoto prepozna v sicer 30 let mlajših obrazih znane partizanske osebnosti. Odlika Jakčevih portretov je bila namreč vedno v psihološki karakterizaciji človeka. Značilna za avtorja pa je tudi karakterizacija materiala, močna plastičnost, podana z natančno in dosledno grafično modelacijo ter dramatični kontrasti med svetlimi in senčnimi partijami. V raznolikih kompozicijah je avtor iznajdljivo variiral postavitev in osvetlitev modela ter kot dober opazovalec človeka in izkušen portretist izbral tipično držo posameznika. Vso pozornost pa je res posvetil obrazom, ki so izdelani zelo studiozno, ter je obleko in druge attribute v glavnem podrejal s tem, da jih je puščal na stopnji skice.

Zanimivo je, da je v vsem razcvetu slovenske grafike prav pičlo število grafičnih map in da je en sam avtor zmogel tolikšen opus na določeno temo v tako kratkem času in v kar najtežjih delovnih razmerah. Grafična mapa Partizanski obrazi je lahko dobrodošla ljubiteljem lepe knjige in likovne umetnosti ter predvsem tistim, ki jih zanima naša zgodovina; s tem pa seveda tudi šolam.

TINCA STEGOVEC

Vedno krajši dnevi

V dneh, ki vedno bolj skoparajo s svetlobo, mora veliko šolarjev, predvsem tistih, ki živijo na podeželju, zjutraj zdoma tedaj, ko se še ni zdanilo in tudi iz šole se vračajo ob uri, ko je že povsem temno. Hoja po nerazsvetljenih cestah in poteh pa je ne samo neprijetna, temveč tudi nevarna. Na tisoče učencev hodi po tako nevarnih cestah v temi ali ob slabi vidljivosti.

In spet moramo pomisliti na nevarnosti, ki grozijo učencu zaradi prometa. Kaj storiti? Opozorimo jih, da moramo hoditi ob robu ceste, zelo pomembno pa je tudi, da nas bližajoči avtomobilisti čimprej opazijo. To bomo dosegli, če bomo nosili svetla oblačila. Še bolj pametno bomo ravnali, če si bomo naredili trak, ki odbija svetlobo, ali kakršenkoli znak, ki ga bo opazil voznik že od daleč — pa naj vozi pred nami ali za nami. Poglejmo, zakaj predlagajo strokovnjaki, naj nosimo svetleče znake? Pa v temnem oblačilu opazi voznik šele na razdalji 26 metrov, človeka, oblečenega v svetlo obleko, pa na razdalji 38 metrov. Peša s svetlečim trakom bo zagledal voznik že na razdalji 136 metrov.

In kaj se lahko zgodi tako manj ali bolj »vidnim« pešcem? Prvega lahko povozijo voznik, ki vozi s hitrostjo 40 km na uro, drugega voznik, ki vozi s hitrostjo 50 km uro, tretji pešec pa je varen celo pred avtomobilistom, ki vozi s hitrostjo 115 km na uro.

MARJAN METLJAK

Popravek

V prejšnji številki Prosvetnega delavca na strani 8 se v članku **Razstava Jožeta Brumna v Moderni galeriji** prvi stavek petega odstavka pravilno glasi: Če je plakaterstvo doživelo cezuro ob danes že utrjenem in umetniško sodobnem, dognanem oblikovanju raznih avtorjev na Sloven-

skem in je doba bedne vizualizacije tradicionalnega in stereotipnega kova ali celo kiča že preteklost, je med deli ustvarjalnih oblikovalcev tudi Brumnov delež tak, da ga ni mogoče obiti.

Slikarju in bralcem se zaradi neljube pomote opravičujemo.

Svet OSNOVNE ŠOLE »SAVO KLADNIK« SEVNICA

razpisuje prosto delovno mesto — predmetnega učitelja ali profesorja slovenskega jezika za določen čas od 12. decembra 1977 do 30. junija 1978

Pismene vloge pošljite v 15 dneh po objavi delovnega mesta na naslov: Osnovna šola »Savo Kladnik« Sevnica — razpisna komisija. K vlogi priložite dokazilo o izobrazbi. Kandidati bodo pismeno obveščeni o izbiri.

Odbor za medsebojna razmerja OSNOVNE ŠOLE BELTINCI

razpisuje prosto delovno mesto — učitelja telesne vzgoje (ženska) za določen čas (porodniški dopust) od 1. januarja 1978.

Pogoj: Končana pedagoška akademija ali absolvent.

Prijave sprejemamo 15 dni po objavi razpisa.

Zavod SR Slovenije za mednarodno znanstveno, tehnično in prosvetno-kulturno sodelovanje, Ljubljana, Zupančičeva 6-1,

RAZPISUJE

štipendije tujih vlad za udeležbo na poletnih tečajih za učitelje in profesorje, ki poučujejo tuje jezike na osnovnih in srednjih šolah:

1. 1 štipendija za udeležbo na poletnem tečaju bolgarskega jezika v LR Bolgariji
2. 4 štipendije za udeležbo na poletnem tečaju angleškega jezika v Veliki Britaniji
3. 1 štipendija za udeležbo na poletnem tečaju češkega jezika v Pragi
4. 1 štipendija za udeležbo na poletnem tečaju slovaškega jezika v Bratislavi
5. 1 štipendija za udeležbo na poletnem tečaju danskega jezika na Danskem
6. 2 štipendiji za udeležbo na tečaju (januar) francoskega jezika v Sevresu
7. 2 štipendiji za udeležbo na poletnem tečaju francoskega jezika v Besanconu
8. 3 štipendije za udeležbo na poletnem tečaju francoskega jezika v Grenoblu
9. 2 štipendiji za udeležbo na poletnem tečaju francoskega jezika v Franciji za študente
10. 2 štipendiji fondacije CINI za udeležbo na poletnem tečaju italijanskega jezika za študente
11. 2 štipendiji za udeležbo na poletnem tečaju italijanskega jezika v Perugii
12. 2 štipendiji za udeležbo na poletnem tečaju madžarskega jezika na Madžarskem
13. 1 štipendija za udeležbo na poletnem tečaju poljskega jezika na Poljskem
14. 6 štipendij za udeležbo na poletnem tečaju ruskega jezika v Leningradu (avgust)
15. 3 štipendije za udeležbo na tečaju ruskega jezika v Moskvi (6 tednov — september)
16. 1 štipendija za udeležbo na višjem tečaju ruskega jezika v Moskvi (6 tednov — junij)
17. 9 štipendij za udeležbo na poletnem tečaju nemškega jezika v ZR Nemčiji za študente
18. 3 štipendije za udeležbo na poletnem tečaju nemškega jezika v ZR Nemčiji za germaniste
19. 3 štipendije za udeležbo na poletnem tečaju nemškega jezika v ZR Nemčiji za negermaniste
20. 7 štipendij za udeležbo na poletnem tečaju nemškega jezika v Leipzigu v Nemški demokratični republiki
21. 1 štipendija za udeležbo na poletnem tečaju švedskega jezika na Švedskem
22. 1 štipendija za klavir v Belgiji
23. 1 štipendija za udeležbo na tečaju iz mednarodnega prava v Haagu na Nizozemskem.

Prošnje za udeležbo na navedenih tečajih pošljite na naslov: Zavod SR Slovenije za mednarodno znanstveno, tehnično in prosvetno-kulturno sodelovanje, Ljubljana, Zupančičeva 6-1 in sicer do 20. decembra 1977.

Prošnji, ki mora vsebovati tudi življenjepis, je treba priložiti: 1. življenjepis 2. priporočilo delovne organizacije, kjer je kandidat zaposlen, ali priporočilo univerzitetnega profesorja 3. fotokopijo diplome. Kandidati si morajo sami zagotoviti denar za potne stroške.

Slavistično zborovanje na Bledu

Konec oktobra je potekalo na Bledu dvodnevno zborovanje slovenskih slavistov, ki se je tretji dan nadaljevalo z ekskurzijo v Celovec in Globasnico. Vsebinska letošnjega srečanja je zajela dvoje temeljnih področij, in sicer: vprašanje slovensčine v javni rabi in prikaz zamejske koroškega življenja, delovanja in leposlovja. Ob sodelovanju Slavističnega društva Slovenije je blejsko zborovanje skrbno pripravila Breda Pogorelec, ki je sprejela tudi nalogo, da bo obravnavala slovensčino v javni rabi, z lingvistično strokovnega stališča in hkrati, pridobila za sodelovanje tudi družbenopolitične dejavnike. Novost letošnjega slavističnega srečanja je bila že sama zasnova: prej smo poslušali na slavističnih zborovanjih predvsem predavanja, sedaj pa je bil na sporedu široko zasnovan pogovor za okroglo mizo.

Prvi dan je bil posvečen vprašanju slovensčine v javnosti, slovenskem jeziku in kulturi. Pri pogovoru za okroglo mizo so sodelovali K. Gantar, P. Gregorc, Mitja Gorjup, F. Jamnik, C. Kosmač, V. Kremenšek, B. Mušič, A. Novak, B. Paternu, F. Šali, N. Šumi, J. Toporiščič, B. Zupancič in drugi. Po uvodni besedi B. Pogorelečve se je razvila živahna razprava. Izhodišče razprave je bila raba slovensčine v javnosti, razširila pa se je na razmišljanje o vlogi v kulturi in drugih dejavnostih. Ta premik iz gramatične zoženosti v širši prostor je bil nujno potreben, čeprav pri tem strokovnost jezikoslovja ni bila potisnjena na stranski tir.

Za pravo glasbeno smer

V sodobnem življenju postaja glasba (ne da bi se tega prav zavedali) zvesta spremljevalka vsakdanjosti. Posebno pomembna je pri razvoju in vzgoji mladine.

Naša družba je zelo zavzeta za smotrno usmeritev glasbene kulture. Ena izmed pomembnih organizacij, ki si prizadevajo, da bi vključile čim več mladih ljudi v glasbene dejavnosti, je Glasbena mladina, ki jo v Sloveniji poznamo od leta 1969, v Jugoslaviji od 1953 in v svetu od leta 1945. Kolikšen pomen pripisuje naša družba delu in razvoju Glasbene mladine, pove med drugim tudi podatek, da se konferenc te organizacije udeležujejo predstavniki številnih drugih organizacij in zavodov (ZSMS, SZDL, Zavoda SRS za šolstvo, Društva glasbenih umetnikov itd.).

Konferenca Glasbene mladine Slovenije, ki je bila pred nedavnim, je pokazala, da se ta organizacija s svojo dejavnostjo (organizacijo koncertov, gostovanj, predavanj, tekmovalj, izdajanjem glasila itd.) uspešno vključuje v prizadevanja šolstva. Res je seveda tudi to, da v nekatere šole še ni prodrla — včasih tudi zaradi pomanjkanja »posluha« pri nekaterih ljudeh. Ponekod... Kako pa drugje?

Oglejmo si primer breziškega območja. Občinska konferenca Glasbene mladine je pripravila za leto 1977—78 zanimiv in bogat program, ki v marsičem dopolnjuje »šolska glasbena prizadevanja«. Posebej po poskrbeli tako za najmlajše (nižja stopnja) kot za starejše (za višjo in srednjo stopnjo). Najmlajši bodo lahko sodelovali ali pa bodo deležni tehle akcij: Slikanje z glasbenim čopičem, Jakec spoznavna violončelo, Pekarna Miš Maš in še kakšna — predstave za osnovno šolo in predstave zunajšolske dejavnosti (Pogled v otroško izbo, Zgodba o biku Ferdinandu).

Učencem srednje in višje stopnje (od 5. razreda osnovne šole pa do 8. razreda ter šolski center) bo namenjena predstava ansambla tolkal, Glasba 20. stoletja v nenavadni izvedbi, Harfa, Duo flavta — kitara, Popularni ciklus, Jazz Baud, nastop Tria Lorenz, nastop Andresa Valde-

Mitji Gorjupu, ki je zbudil s svojo razpravo živo zanimanje poslušalcev, je bil to zadnji javni nastop. Slovenščina v javni rabi in domača kultura sta pri raznih govornikih dobila širše razsežnosti, vredne razmisleka, saj so problemi te vrste odprti zaradi narave živga, nenehno se spreminjajočega jezika ter njegove vloge v kulturi, gospodarstvu in družbenih gibanjih.

Naslednji dan je bil namenjen koroškimi Slovencem. Sodelovali so dr. P. Apovnik, F. Bister, T. Domej, dr. M. Grilc, dr. E. Prunč, dr. F. Warasch, inž. F. Wieser, dr. F. Zwitter in drugi.

Gostje so spregovorili o aktualnih vprašanjih slovenskega jezika in kulture na avstrijskem Koroškem, o vlogi in delovanju osrednjih organizacij narodne skupnosti, o obveščanju koroških Slovencev in širše demokratične javnosti v Avstriji, ki podpira pravično rešitev manjšinskega vprašanja. Čeprav nas o dogodkih na Koroškem dobro obveščajo tisk, radio in televizija, pa je neposredna beseda prinesla veliko novosti in svežine.

Matjaž Kmecl pa je literarno-kritično osvetlil delež Koroške v slovenski književnosti. Literarni večer je s posebnimi književniki predstavil del sodobnega snovanja Korošcev vse do najmlajših pri Mladju. Ekskurzija — obisk Slovenske zvezne gimnazije v Celovcu in Globasnici, kjer je bil pripravljen lep kulturni spored, je smotrno dopolnila program letnega zborovanja slovenskih slavistov.

Glasbene šole Brežice, Pihalnega orkestra Kapele, Tekmovanje ljudskih godcev. Sodelovali bodo v reviji otroških in mladinskih zborov, na dnevu GMS, Glasbenem kvizu, Glasbenem taboru in se udeležili tudi nekaterih prireditev zunaj njihovega kraja.

Program je torej pester, zahteva pa veliko (predvsem prostovoljnega) dela.

Poglejmo še primer Kozjanskega (po konferenci sem se pogovarjal s študentom Pedagoške akademije iz Maribora).

Društvo Glasbena mladina je v tem delu naše domovine šele v povojih (bilo je ustanovljeno pred kratkim in pobudo za ustanovitev je dal prav ta študent). Razmere na podeželju so svojevrstne — tudi kar zadeva glasbeno dejavnost. To pa ne pomeni, da se v današnjih razmerah ne bi mogli mladi seznaniti z najboljšo kakovostno glasbo. Šole lahko skupaj z društvom Glasbena mladina dajo mladim smernice — možnosti za izobraževanje pa je potem veliko (tudi radio, televizija ali gramofonske plošče). Posebno na Kozjanskem je za mlade dragoceno aktivno petje. Časi, ko so znali fantje zapeti ubrano in po domače, ne smejo umreti. To zahtuje tudi predsednica Glasbene mladine iz Gornje Radgone Mira Korošec, sicer učiteljica na posebni šoli. Četudi imajo otroci na voljo instrumente, kot so harmonika, harmonij in Orffov instrumentarij — zelo radi prepevajo in so jim instrumenti le dopolnilo. Pevski zbor je nepogrešljiv tako na proslavah kot drugih nastopih.

Otroke lahko dobro pripravimo, da sodelujejo — aktivno pri petju in pasivno — ko sprejemajo glasbo. To pa je tudi tema, ki jo je na konferenci načel član Tria Lorenz. Poudaril je, kako pomembni so pogovori, priprava na poslušanje glasbenih nastopov. Mladi danes že znajo sprejemati dobro (tudi težjo) glasbo, če so primerno vzgojeni.

O vzgoji občinstva so imeli pripombe tudi predstavniki Operne. Zvedeli smo še nekaj zanimivosti: v Mariboru pripravljajo mladi poseben klub, ki bo vzgajal mladino na področju jazz in druge glasbe. Urška Čop mi je zagotavljala, da je mogoče

Šolski obisk v Zagrebu

Pedagoška akademija v Ljubljani, kjer delam, mi je omogočila petdnevno študijsko bivanje v Zagrebu. Bil je napor in bil je uspeh.

Čeprav je bilo v središču mojega zanimanja delo zagrebške Pedagoške akademije in še posebno oddelka za razredni pouk, želim tokrat spregovoriti o neki drugi, širši problematiki. V Zagrebu sem namreč zaprosil za sprejem pri pomočniku direktorja Zavoda za šolstvo Mateju Jergoviću, in z njim sem razpravljal o usmerjenem izobraževanju.

Povedal mi je, da se je reforma vzgojnoizobraževalnega sistema začela na stopnji srednje šole, kjer je že v polnem teku, v prihodnosti pa bodo reformirali tudi osnovno šolo ter višje in visoko šolstvo.

Gimnazija je tako rekoč uknjena. Tudi dosedanje strokovno šolstvo. Kar je bilo pri obojih pozitivno, je prevzeto in združeno.

V 9. in 10. letu šolanja se mladina postopoma in metodično vključuje v proizvodno delo. Najprej v šolski delavnici, nato z obiski v podjetju, potem z delom na ustreznih delovnih mestih v podjetju, z enomesečno prakso.

Po 10. letu šolanja naj bi delovne organizacije (podjetja) z razpisi pritegnile vso mladino. Mladino bi tako rekoč že sprejele. Letos je bil najboljši rezultat v Puli, kjer so delovne organizacije zajele 30% mladine, v Zagrebu pa šele 6%.

11. in 12. leto šolanja, ki sestavlja s prejšnjima letoma enoten sistem, sta izrazito pokloeno usmerjeni. Prevladuje povezanost z delovnimi organizacijami. Tako, usmerjeno izobraževanje bo sčasoma odsevalo resnične potrebe družbe po kadrih.

glasbo predstaviti veliko bolj učinkovito s poprejšnjimi predavanji in pogovori kot pa, če jo samo predvajamo morda premalo izobraženemu občinstvu.

Glasilo Glasbene mladine je sedaj že dokaj dobra revija, ki naj bi v bližnji prihodnosti izhajala desetkrat letno. Pomembno vlogo ima pri širjenju in poglobljanju glasbenega znanja. Koncept revije pa ima tudi drugo senčno stran: ker je revija kakovostna in prinaša strokovno napisane prispevke — deluje včasih na mlade kot »učbenik«. (Besede mladega delegata iz Kranja).

Konferenca Glasbene mladine je končana. Lahko rečemo, da je storjen nov, pomemben korak na poti k spodbujanju in razvijanju resničnih glasbenih vrednot.

Pedagoškim delavcem v vzgojnovarstvenih organizacijah in osnovnih šolah

Zveza prijateljev mladine Slovenije je pripravila v sodelovanju z uredništvom Nedeljskega dnevnika drobno knjižico kot prilogo z naslovom RAZMISLANJA O OTROKOVIGRINIGRAČAH. Priloga bo izšla 8. decembra, torej tedaj, ko se bomo začeli pripravljati na novoletno praznovanje otrok. Knjižico so pripravili strokovnjaki, člani sekcije za igrače ZPM Slovenije, urednica pa je prof. Slavica Pogacnik-Toličič.

Strokovna spoznanja in izkušnje, ki so zbrane v tem gradivu, naj bi uporabili pedagoški delavci v vzgojnovarstvenih organizacijah, celodnevni osnovnih šolah in v oddelkih podaljšane bivanja kot pripomoček pri organizaciji prostega časa učencev in kot študijsko gradivo. Knjižica pa je namenjena tudi staršem, da bi ob njeni vsebini razmišljali o svojem odnosu do otrokove igre in o otrokovih potrebah po dobrih igračah. Obdelane so te teme: Pričeli smo strokovno preizkušati igrače, Družbena prizadevanja za dobro igrače, Kupujemo igrače, Osveščanje staršev o dobri igri v vzgojnovarstvenih organizacijah, Katera igrača za katero obdobje in katero vrsto igre, Potrebe današnjega otroka po sprostitvi, Igrača je lahko tudi zdravilo, Igra razvojno motena otroka, Igrača je lahko nevarna, Tudi otroku je všeč lepa igrača, Vrednost dobre igrače, Ekonomska vrednost dobre igrače in njena vzdržljivost, Tudi šolski otrok se mora igrati, Igrača v celodnevni osnovni šoli.

Črno bele fotografije na temo »Otroci naše ulice« je prispeval industrijski oblikovalec Sergio Gobbo, ki je tudi opremil knjižico. Izdajo knjižice je v okviru akcije »dobra igrača« finančno podprla Zveza skupnosti otroškega varstva SR Slovenije.

Za potrebe pedagoških delavcev in članov društev prijateljev mladine tiskamo prilogo v nakladi 10.000 izvodov. Vzgojnovarstvene organizacije in šole vabimo, da čimprej pošljejo naročilnico za zeleno število izvodov knjižice (cena posameznega izvoda bo največ 3 din) na naslov: Nedeljski dnevnik, Kopitarjeva 2, Ljubljana — za prilogo o igračah.

Usmeritev je okrog 40.

Usmerjeno izobraževanje omogoča, da srednješolec ni več prepuščen sam sebi, ni »neprijetno svoboden«. Njegov družbeni položaj je trdnější kot doslej. Ze zgodaj ima zagotovljeno perspektivo, eksistenco, delo. Z Matejem Jergovićem sva ugotavljala, da bo združeno delo v končni fazi tako rekoč zagotavljalo zaposlitev vsej mladini. Tak sistem je mogoč samo v socialistični samoupravni ureditvi, v kateri in združenem delu ne odločajo samo gospodarsko-podjetniški dejavniki, temveč tudi človeški, družbeni dejavniki. To je družbena odgovornost do mladih generacij. Združeno delo se bo moralo marsikje šele usposobiti, da bo vključevalo kot enakovredno tudi vzgojnoizobraževalno odgovornost. S tem se bo povečala tudi gospodarska perspektiva delovnih organizacij.

Usmerjeno izobraževanje torej ni izolirano, temveč se ozko veže na proizvodno (delo), kakor se po drugi strani proizvodnja (združeno delo) veže na usmerjeno izobraževanje. Tako šolstvo kot proizvodnja imata velike vzgojnoizobraževalne dolžnosti in seveda pravice.

Srednje šolstvo se izrazito veže na obstoječe, to je moderno delo. V mislih pa imam še eno možnost: da bi šolstvo s pomočjo družbe organiziralo posebno, svojo »muzejsko proizvodnjo«. Organiziralo bi namreč nalašč starejše, že odmirajoče načine proizvodnje, in sicer zato, da mladina ne bi bila naenkrat postavljena pred moderno, ampak vpeljana kulturno, estetsko in postopno. To bi bil enoten in hkrati razčlenjen sistem delavsko-delovne vzgoje, ki naj bi ji sledilo usposabljanje za moderno delo. Tov. Jergović meni, da je uvajanje v moderno proizvodnjo samo vprašanje podrobne metodne obdelave.

Kljub temu da usmerjeno izobraževanje uvaja več resničnega »dela«, pa se mi zdi, da je v njem še zelo veliko šolanja. Nekakšna šolska kriza zajema že sedanje višje razrede osemletke.

Matej Jergović predvideva, da bo po končanem usmerjenem izobraževanju, to je po 12. letu, združeno delo nekatere »svoje« učence lahko poslalo na nadaljnji študij, večinoma pa bi ta mladina vsaj eno leto morala delati v delovni organizaciji, preden bi jo usmerili v nadaljnji študij.

Predviden je seveda tudi poseben sistem usposabljanja za tiste, ki ne končajo uspešno niti osnovne šole ali pa končajo samo osnovno šolo.

MILAN DOLGAN

SODELAVCEM IN BRALCEM
ISKRENO ČESTITAMO ZA PRAZNIK REPUBLIKE

Uredništvo in uprava Prosvetnega delavca

SPLOŠNO GRADBENO PODJETJE GROSUPLJE,
n. sol. o., telefon 771-011

PO TOZD SPLOŠNE GRADNJE GROSUPLJE

- gradi razne objekte in stanovanja za tržišče ter
- opravlja popravila, preureditve in nadzidave

PO TOZD KOVINSKO LESNI OBRATI GROSUPLJE

- izvaja ključavničarska, kovaška, mizarska in druga podobna dela,
- popravlja gradbene stroje in razreže hlodovino

PO TOZD PROJEKTIVNI BIRO GROSUPLJE

- izdeluje različno tehnično dokumentacijo.

Dela opravimo hitro in solidno.

volan ljubljana
kersnikova 6

telefon: (061) 311-355

**ZA ZIMSKI ŠPORT
IN REKREACIJO**

IZBERITE:

- smuči znamke KESTLE
- čevlje znamke DAKSTAIN
- sanke iz uvoza
- vezi TIROLIA in SALAMON
- maže za smuči
- rekreacijska kolesa, ki jih lahko uporabite v sobi in telovadnici
- kolesa domače proizvodnje
- motorna kolesa do 50 ccm — domače proizvodnje

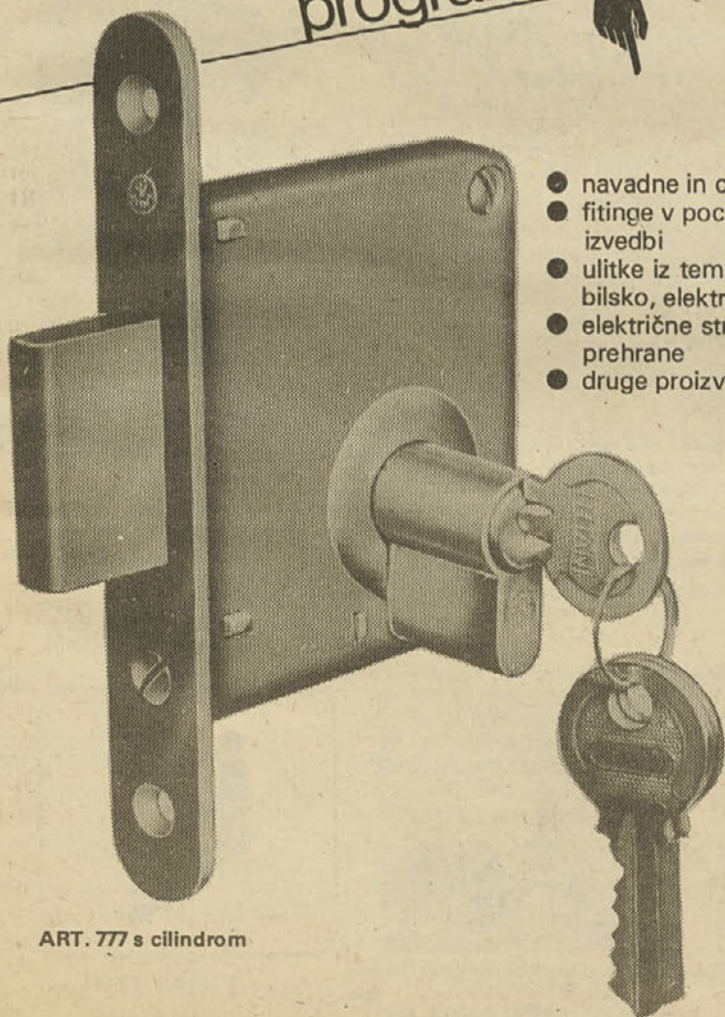
Informacije o cenah, rokih in pogojih dobave dobite na upravi podjetja.

TITAN
KAMNIK

TOVARNA KOVINSKIH IZDELKOV IN LIVARNA n. sol. o.

vam ponuja
iz svojega proizvodnega
programa:

- navadne in cilindrične ključavnice
- fitinge v pocinkani in nepocinkani izvedbi
- ulitke iz temprane litine za avtomobilsko, elektro in strojno industrijo
- električne stroje za obrate družbene prehrane
- druge proizvode za široko uporabo

ART. 777 s cilindrom

63230 ŠENTJUR PRI CELJU

Tovarna kovinskih izdelkov in opreme

OPREMA ZA GOSTINSTVO, TRGOVINO IN ŠIROKO POTROŠNJO
PROIZVODNJA TANKOSTENSKIH ŠIVNIH CEVI IN PROFILOV
TER VARILNIH PRAŠKOV

alpos

ŠENTJUR PRI CELJU

Vzgojnovarstvene zavode, osnovne, srednje, visoke in višje šole ter domove za učence in študente vabimo, naj si pri-skrbijo opremo, potrebno za kabinetni pouk in shranjevanje učil, iz našega proizvodnega programa.

Proizvodni program »Alpos« vsebuje:

- opremo za gostinstvo, ki jo lahko uporabite za opremljanje prehrabnih obratov;
- opremo za trgovine in skladišča, ki je prikladna tudi za ureditev naravoslovnih, fizikalnih in kemijskih kabinetov, učilnic za tehnični pouk, za likovno vzgojo itd.

To opremo dopolnjuje skladiščna oprema, ki je na voljo v različnih izvedbah in velikosti višina od 2 do 3,5 m. Vsa oprema za trgovine in skladišča je izdelana iz dekapirane železne pločevine, površina pa je zavarovana s plastično oblogo, zato je sanitarno neoporečna in odporna proti kislinam in lugom.

Kadar boste preurejali ali na novo opremljali šolske in druge prostore ter želeli dobiti natančnejše informacije o cenah, rokih dobav in tehničnih izvedbah, pokličite »Alpos«, Šentjur pri Celju — telefonska št.: (063) 741-000, teleks: 33565 yu alpos.

Na vsako vaše vprašanje vam bomo radi hitro in natančno odgovorili.

PRIPOROČAMO SE!

63230 ŠENTJUR PRI CELJU

Tovarna kovinskih izdelkov in opreme

OPREMA ZA GOSTINSTVO, TRGOVINO IN ŠIROKO POTROŠNJO
PROIZVODNJA TANKOSTENSKIH ŠIVNIH CEVI IN PROFILOV
TER VARILNIH PRAŠKOV

alpos

lesnina

TEMELJNA ORGANIZACIJA ZDRUŽENEGA DELA

SPLOŠNO MIZARSTVO

B. O., GROSUPLJE, Cesta na Krko 38, telefon: 771-155, 771-233

IZDELUJE

- po predloženih načrtih notranjo opremo vzgojnovarstvenih zavodov,
- šol in
- gostinskih objektov.

Podjetje slavi letos 30-letnico svoje ustanovitve. Ob prazniku republike — 29. novembru, želi prosvetnim delavcem veliko uspehov!

Podrobnejša obvestila o cenah, rokih in pogojih izdelave dobite na naši upravi.

VELIKA PLANINA

PAKET-KARTA ZA ŠOLSKE SKUPINE:

90.-din

- avtobusni prevoz iz Ljubljane do Bistrice in nazaj
- uporaba nihanke, sedežnice in vseh vlečnic na Veliki planini
- mesna enolončnica

Informacije in prodaja: Viator, Turistična agencija, Titova 36a, tel.: 314-544.

Svilanit

KAMNIK, Kovinarska 4
Telefon: (061) 831-711

VAM PONUJA IZ SVOJE
OBSEŽNE ZALOGE

- izdelke iz frotirja za vsakdanje uporabe
- kuhinjske brisalke in krpe
- umivalne vrečke
- brisače vseh velikosti
- kopalne plašče
- slinčke
- rute za narodne noče
- krate

ROGAŠKA SLATINA

ponudi tržišču vsak dan na tisoče steklenic dveh bistveno različnih mineralnih vod:

- DONAT Mg zdravilna, po bogastvu magnezija (1237 miligramov na liter) edinstvena v Evropi. (Ni primerna za mešanje z vinom, ker zaradi velike količine mineralnih snovi vino potemni.)
- TEMPEL namizna, prijetnega okusa, odlična za mešanje z vinom in drugimi pijačami; vsebuje nadpovprečne količine magnezija (127 mg/lit), kalcija in drugih koristnih mineralov.

Obe mineralni vodi iz Rogoške Slatine sta bakteriološko popolnoma čisti.

Prepričajte se sami o uspešnem delovanju mineralne vode DONAT Mg!

- če imate v želodcu preveč kisline, popijte 2 do 3 dl DONATA Mg in težave bodo izginile;
- če imate premalo kisline: popijte 2 do 3 dl DONATA Mg in ugotovili boste, da se je v vašem organizmu hitro vzpostavilo ravnotežje;
- če imate težave s prebavo, pijte na tešče redno 3 do 8 dl DONATA Mg;
- če imate preveč sladkorja v krvi, pričnite redno piti DONAT Mg, in to: 3 dl na tešče, 1 dl pred kosilom, 1 dl pred večerjo. To zdravljenje naj traja 5 dni. Zatem naj sledi 2-dnevna prekinitiv, nato pričnite z novim zdravljenjem. Posebno priporočamo DONAT Mg tistim, pri katerih se je pojavila sladkorna bolezen v kasnejših letih (adultni diabetes) in diabetikom s preveliko telesno težo. S pitjem DONATA Mg se sladkor občutno zmanjša.

Obiščite ZDRAVILIŠČE ROGAŠKA SLATINA

Bolje preprečiti kakor zdraviti!

Mnogi so šele ob bivanju v Rogoški Slatini odkrili pravo vrednost rogaških vod DONAT Mg in TEMPEL. Več zdravnikov — specialistov v zdravilišču ima na voljo sodobne diagnostične aparate.

»KOVINOTEHNA-TEHNOMERCATOR«

63000 CELJE

Telefon: (063) 23-971, 21-120

Telex: 33551, 33552

priskrbi iz svojega programa za gradnje novih poslopij in popravila vzgojnovarstvenih zavodov, osnovnih, srednjih in visokih šol, domov in inštitutov:

- orodje za šolske delavnice
- obdelovalne stroje za les in kovino
- orodje za vzdrževanje ohišnice
- ročne škropilnice
- ročne kosilnice
- kultivatorje
- gradbeni material (opeka, cement, apno)
- obloge za zid in pod
- stavbno pohištvo, parket, izolacijski material
- barve in lake
- stavbno in pohištveno okovje
- izdelke za široko uporabo: gospodinjske aparate, posodo in akustiko
- peči: trajno žareče, plinske, električne in na olje
- peči za centralno kurjavo, radiatorje, cevi, pribor
- vodovodni in sanitarni instalacijski material
- elektro instalacijski material
- elektromotorje
- steklo in porcelan
- ležaje vseh vrst
- cevi vseh vrst in profilov
- železne trakove in žico
- žblje in vijake
- varilni material
- pločevino vseh vrst
- kakovostna jekla
- barvne kovine

Podrobnejša pojasnila dobite osebno, pismeno ali telefonsko.

FERROMOTO

Export-Import
Tehnična trgovina
Proizvodnja, Servisi,
Maribor, n. sub. o.

TOZD KOLESAR b. o. Ljubljana,

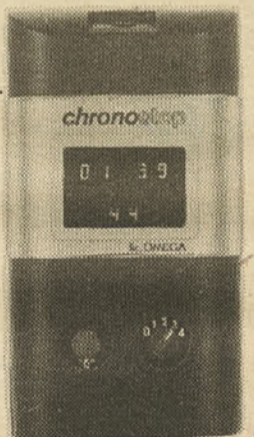
Čufarjeva 3, telefon: (061) 317-737

Očala
Carrera Most 108
Super

Smučarski šampion
rabi smuči
KNEISSL

Stoparica OMEGA
ELECTRONIC

za zimski šport

smučarsko konfekcijo **YASA**, Toper, Solidnost ter obutev San Marco in Alpina; smuči Elan in Kneissl; palice Lindur in Elan; smučarske vezi: program Look Nevada in Marker; očala Carrera; smučarski pribor; rolke za suhi trening; drsalke VIKA in Adidas.

za telovadnice in igrišča

žoge za nogomet, rokomet, košarko, odbojko in vaterpolo; pribor za posamezne igre; navadno telovadno in posebno športno obutev; opremo za tenis, ping-pong in badminton; kopalke; opremo za podvodni šport; opremo za trim kabinete, trim tip za sobni trening; stoparice Omega electronic; pokale vseh vrst in kakovosti.

opremo za taborjenje

šotore; zložljive postelje, stole in mizice; spalne vreče; vodne in ležalne blazine; hladilne torbe in mehove za vodo; potovalne torbe; čutarice in zložljiv jedilni pribor; različne plinske kuhalnike; plinske bombe in kartuše; taborniške svetilke; baterijske in plinske.

za kolesarski šport

kolesa vseh vrst in velikosti; rezervne dele; stojala za kolesarsko vadbo v sobi in telovadnici.

Obvestila o cenah, rokih in pogojih dobave dobite v naših poslovalnicah: Ljubljana, Moše Pijade 5 (tel.: 317-741), Titova 23, (tel.: 311-188), Moste, Rojčeva 20 (tel.: 42-498); Kranjska gora 98 (tel.: (064) 88-563). Za vso zimsko športno opremo nudimo vzgojnoizobraževalnim organizacijam 6% popusta. Okovje na izbranih smučeh vam namestimo brezplačno.

Zimska športna obutev
SAN MARCO

Smučarske vezi:
LOOK NEVADA 57

TRIM TIP
za sobni trening